

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Veronika Poláková

**Skotsko a důsledky Brexitu: analýza vybraných politicko-
ústavních aspektů**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.

Olomouc 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Skotsko a důsledky Brexitu: analýza vybraných politicko-ústavních aspektů“ vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a zdrojů.

V Olomouci dne:

Podpis:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. PhDr. Tomáši Lebedovi, Ph.D. za poskytování rad a metodickou a odbornou pomoc při zpracování této práce.

Obsah

Úvod.....	5
1 Teoretická perspektiva.....	9
1.1 Vymezení pojmu devoluce	9
1.2 Konceptuální rámec devoluce	11
1.3 Skotské pravomoci v rámci UK.....	15
2 Vliv Brexitu na devoluční uspořádání.....	18
2.1 Vývoj devoluce ve Skotsku od 70. let	18
2.2 Změny v oblasti devoluce po Brexitu.....	24
3 Vývoj postoje Skotské národní strany k Brexitu	28
3.1 SNP jako politická strana před Brexitem	28
3.2 Pozice SNP po Brexitu	32
4 Proměna diskuse o nezávislosti v důsledku Brexitu	36
4.1 Debata o nezávislosti před Brexitem.....	36
4.2 Debata o nezávislosti po Brexitu.....	38
Závěr	42
Seznam použitých zdrojů a literatury	47

Úvod

Nacionalismus je ve světové politice stále aktuálním tématem. Jednou ze zemí, kde jsou tyto tendence v posledních letech viditelné, je Spojené království. V této zemi je nejvíce uplatňován princip tzv. asymetrické decentralizace umožňující rozvoj decentralizace Skotska, Walesu i Severního Irsku, kdy každý z uvedených samosprávných celků může dosáhnout míry autonomie v rámci Spojeného království, která mu vyhovuje. (Keating 2017: 1) To oproti decentralizaci symetrické je flexibilnější v tom, že se země mezi sebou nemusí omezovat jednotným standardem stejných pravomocí a stejné míry autonomie pro všechny. Navíc Skotsku, které patří mezi autonomní území v rámci jednoho státu, se podařilo získat nejvíce pravomocí a autonomie, a proto je dobrým příkladem právě probíhajícího procesu devoluce. Politickou moc má v rukou přímo Skotská národní strana a v souvislosti s tím je na stole otázka skotské nezávislosti, čemuž nepochybně přispěl i Brexit. Jelikož tato situace vzbuzuje ve světě zájem a pozornost, byla zvolena jako téma této bakalářské práce.

Tato bakalářská práce zkoumá důsledky Brexitu pro Skotsko, přičemž jejím cílem je zjistit, jak Brexit ovlivnil proces devoluce, jak se vyvíjel postoj SNP k Brexitu a jakým způsobem se Brexit projevil v debatě o nezávislosti Skotska. Práce bude strukturována do uvedených tří dimenzí, přičemž období před Brexitem označuje rozmezí let 1997-2016. Období po Brexitu poté zahrnuje události od uskutečnění referenda o Brexitu v roce 2016 do současnosti. Předmětem bakalářské práce bude analýza změn v rámci hlavních politicko-ústavních aspektů skotského politického systému, jež je možné sledovat v důsledku Brexitu. Cílem práce je analýza politicko-ústavních změn v uvedených oblastech v důsledku pobrexitového uspořádání ve Skotsku. Vzhledem ke specifickému případu, který je v bakalářské práci zkoumán, byla zvolena výzkumná metoda případová studie. Kromě toho bude předmětem výzkumu této práce hypotéza, která předpokládá, že Brexit zvýšil podporu pro skotskou nezávislost.

Pro tuto práci byly stanoveny tři výzkumné otázky:

- 1) *Jakým způsobem Brexit ovlivnil devoluci?*
- 2) *Jak se vyvíjel postoj Skotské národní strany v otázce Brexitu?*
- 3) *Do jaké míry Brexit ovlivnil debatu o nezávislosti Skotska?*

Práce je členěna do čtyř hlavních kapitol, přičemž první kapitola je teoreticko-konceptuální. Každá z následujících kapitol poté zkoumá dopad Brexitu ve Skotsku v jedné z dimenzí, jimiž jsou devoluce, postoj Skotské národní strany a debata o nezávislosti. Zároveň jsou kapitoly dále strukturovány do dvou podkapitol, které se zabývají nejprve situací před Brexitem a poté hodnotí změny, ke kterým v důsledku Brexitu došlo.

První kapitola, představující teoreticko-konceptuální rámec práce, je zaměřena především na dvě oblasti. Těmi jsou vymezení pojmu devoluce a objasnění stávajících pravomocí skotských ústavních institucí v rámci Spojeného království. Na začátku této části práce bude definován koncept devoluce a současně bude pozornost soustředěna na nejvýznamnější legislativní dokumenty, jež nejvýrazněji ovlivnily proces devoluce ve Skotsku. Co se týče druhého tématu této kapitoly, kterým je objasnění skotských pravomocí, zde je kladen důraz nejprve na rozdělení pravomocí na přenesené a vyhrazené. Pro tuto práci však budou mít důležitější úlohu pravomoci přenesené, které jsou v kompetenci primárního legislativního orgánu ve Skotsku, jímž je Skotský parlament. Konkrétní přenesené pravomoci Parlamentu budou vysvětleny v první kapitole.

Druhá kapitola se týká zejména procesu devoluce. První z podkapitol vysvětlí vývoj devoluce v období před referendem o Brexitu v roce 2016. Kromě stručného historického vývoje a postupného získávání skotských pravomocí představí dva užitečné modely, prostřednictvím kterých lze na devoluci jako na postupný proces nazírat. Těmi jsou v první řadě model asymetrické decentralizace, na jehož základě se Spojené království v průběhu let transformovalo z unitárního státu do víceúrovňového zřízení, a druhým je vícestupňový model implementace, jenž staví na postupném získávání pravomocí v dalších oblastech. Fungování obou modelů bude vysvětleno v této kapitole. Kromě výše uvedeného tato kapitola rovněž popíše proces devoluce v kontextu vztahů mezi jednotlivými institucemi na více úrovních vládnutí. Vzhledem k tomu, že pro úspěšný proces devoluce je důležité zajistit kontinuitu k usnadnění zvládnutí změn, je nutné stanovit rámec politických principů a hlavních zásad. Tento rámec bude ještě dále rozveden v této kapitole, a kromě toho budou představeny doporučené principy úspěšné politiky decentralizace. Cílem druhé podkapitoly bude poté zanalyzovat změny, ke kterým v oblasti devoluce ve Skotsku v důsledku Brexitu došlo. Primárně budou zanalyzovány změny týkající se nezapojení EU, ústavní problémy, otázka financování, ekonomické důsledky Brexitu a budoucí vztah s EU.

Další z dimenzí, konkrétně postoj Skotské národní strany k nezávislosti a k rozhodnutí Spojeného království opustit EU, bude předmětem třetí kapitoly této práce. Kapitola začíná stručným představením SNP jako politické strany a dále pokračuje manifesty z let 2001 a 2005. Také cílí na vývoj a rétoriku SNP od zhruba 90. let po současnost, přičemž nejvíce prostoru bude věnováno referendu o nezávislosti konaném v roce 2014 a následujícím událostem do roku 2016. Okrajově bude rovněž zmíněno, jakým způsobem bylo ve Skotsku členství v EU skotskými představiteli prezentováno. Kapitola bude uzavřena tím, jak se změnil postoj Skotské národní strany v důsledku Brexitu a jaká je současná rétorika představitelů této politické strany. To bude předmětem druhé podkapitoly. Ta se zaměří primárně na rétoriku a kroky SNP od roku 2019 do současnosti a zároveň se pokusí nastínit situaci prostřednictvím nejvýznamnějších událostí v tomto období, kterými jsou volby do Britského parlamentu v roce 2019, volby do Skotského parlamentu v roce 2021 a revize dohody o vystoupení z EU. Pro vývoj v tomto období jsou typické především debata o druhém referendu o nezávislosti, diskuse o negativních důsledcích Brexitu ve Skotsku a poté dvě strategie SNP, jež více prozrazují její současný postoj k referendu o Brexitu.

Poslední čtvrtá kapitola bude věnována debatě o nezávislosti Skotska. Nejprve zmíní, co předcházelo referendu o Brexitu a konkrétně se zaměří na první skotskou debatu o nezávislosti a s ní související skotské referendum o nezávislosti v roce 2014. O druhé skotské debatě o nezávislosti, probíhající v důsledku Brexitu, bude pojednávat druhá část této kapitoly. Důležitou součástí těchto dvou debat je i skotská snaha o rovnocenné partnerství a s tím související usilování Skotska o získání větších pravomocí, zejména těch, které byly výlučně v pravomoci EU. Tato kapitola bude dále ukončena zhodnocením, jaký postoj má v otázce nezávislosti skotská vláda po Brexitu a případně co konkrétně pohled SNP na skotskou nezávislost změnilo a z jakého důvodu k této změně došlo. V tomto ohledu budou předneseny dvě aktuální snahy, jimiž se SNP snaží vymezit vůči Brexitu a zároveň ovlivnit smýšlení Skotů – jedna z nich se týká možnosti druhého referenda o nezávislosti a druhou představuje demokratický deficit v rámci Spojeného království. V této kapitole budou uvedeny také aktuální změny vedení SNP a jejich možný vliv na debatu o skotské nezávislosti.

Tématem Brexitu ve Skotsku se zabývá řada převážně zahraničních autorů, z jejichž publikací bude vycházet i tato bakalářská práce. Skotskou nezávislostí a devolucí v kontextu Brexitu se zabývá například Michael Keating ve své publikaci "Brexit and devolution in the United Kingdom". Ten se zaměřuje na význam členství Spojeného království v EU a předkládá možné důsledky Brexitu pro Spojené království. Otázku skotské nezávislosti a devoluce po

Brexitu zkoumá také publikace "Devolution: the social, political and policy implications of Brexit for Scotland, Wales and Northern Ireland" od autorů Dereka Birrella a Ann Marie Gray, jež analyzuje širší dopady Brexitu na jednotlivé regiony Spojeného království. Dalším důležitým článkem v kontextu Brexitu je "The Impact of Brexit on the SNP's narrative of independence", jehož autorkou je Annie Thiec. Ten je důležitý zejména pro třetí kapitolu této práce, neboť nahlíží na politické narativy a argumenty SNP pro nezávislost. O devoluci a skotské nezávislosti publikuje články také Kirsty Hughes. Její publikace "Scotland and Brexit: Shockwaves will spread across EU" pojednává o vztazích mezi Skotskem a EU po Brexitu a o tom, jak Brexit může vést k tlakům na nezávislost. Konceptuální rámec, v němž je zhodnocena literatura, je součástí teoretické části práce.

1 Teoretická perspektiva

Tato kapitola slouží jako teoreticko-konceptuální rámec celé práce. Zaměřuje se na dvě témata, a to vymezení pojmu devoluce a pravomoci skotských ústavních institucí v rámci Spojeného království.

Vymezení pojmu devoluce bude rozděleno na dvě části, přičemž v první části této podkapitoly bude tento pojem vymezen na základě definic z relevantních slovníků, zatímco v druhé části bude vysvětleno, jak na devoluci nahlíží instituce a některé orgány Spojeného království. V rámci každé z uvedených skupin bude následně provedeno porovnání zdrojů mezi sebou a jejich zhodnocení.

Součástí prvního tématu bude také konceptuální rámec devoluce, který nejprve kriticky zhodnotí literaturu a současně představí konkrétní názory na téma důsledky Brexitu na devoluci. Poté tato podkapitola zdůrazní nejvýznamnější legislativní dokumenty, jež měly zásadní vliv na vývoj devoluce ve Skotsku. Postupně zde budou prezentovány Scotland Act 1998, Scotland Act 2016 a Sewelská úmluva.

Co se týče druhého tématu, to popisuje rozdělení pravomocí na přenesené a vyhrazené. Tato podkapitola je důležitá proto, že pro pochopení další části práce je nutné mít základní přehled o přenesených a vyhrazených pravomocích. Zejména pravomoci přenesené přímo souvisí s tématy devoluce i skotské nezávislosti, což jsou hlavní témata této práce. I když pro tuto práci budou později důležitější právě pravomoci přenesené, tato kapitola bude stručně pojednávat o obou skupinách. Na závěr druhého tématu bude nastíněn systém přenosu těchto pravomocí v UK, kdy cílem je představení Skotského parlamentu ve vztahu ke skotské nezávislosti.

1.1 Vymezení pojmu devoluce

Pojem devoluce se dostává do popředí politické debaty ve Spojeném království v 90. letech s nástupem vlády Tonyho Blaira. Slovník Merriam-Webster tento termín vymezuje jako „*převedení práv, pravomocí, majetku nebo odpovědnosti na jiné*“, a je používán zejména v souvislosti s předáváním pravomocí místním úřadům ústřední vládou. (Merriam-Webster Dictionary 2022) Jiný slovník, Cambridge, vymezuje devoluci jako „*přesun moci nebo odpovědnosti z hlavní organizace na nižší úroveň nebo z ústřední vlády na lokální vládu*“. (Cambridge Dictionary 2022) Dle Collins Dictionary je devoluce definována jako „*přenesení*

určité pravomoci nebo moci z centrální organizace nebo vlády na menší organizace nebo vládní oddělení“. Kromě toho tento zdroj dále uvádí synonyma pro slovo devoluce, a to decentralizace, distribuce moci a předání nebo odevzdání moci. (Collins Dictionary 2022) Zatímco slovník Merriam-Webster vnímá koncept devoluce více všeobecně a zahrnuje do své definice například i převedení majetku, slovníky Cambridge a Collins zdůrazňují spíše politický aspekt pojmu devoluce. Každá z těchto definic může být užitečná pro jiné účely použití, nicméně pro účely této práce je nejbližší definice slovníků Cambridge a Collins.

Jednotnou definici konceptu devoluce mají rovněž instituce a některé orgány Spojeného království. Například Asociace místní samosprávy devoluci označuje jako *„přenesení pravomocí a financování z národní na místní samosprávu“* a upozorňuje na důležitost devoluce vzhledem k rozhodování blíže lidem, místním komunitám a podnikům, kterých se rozhodování samotné týká. (Local Government Association 2021) Devoluce tak obvykle v tomto směru přináší větší rozvoj a silnější partnerství mezi veřejnými, soukromými a komunitními vůdci v místních oblastech. (Local Government Association 2021) Oproti tomu Parlament Spojeného království devoluci pojímá jednoduše jako decentralizaci vládní moci. (UK Parliament 2022) Samostatnou definici vytvořila i knihovna Dolní sněmovny fungující pod záštitou Parlamentu Spojeného království. Ta termínem devoluce označuje přenos moci z centra na národy a regiony Spojeného království (House of Commons Library 2022). Zatímco Asociace místní samosprávy upozorňuje ze své podstaty na důležitost lokální politiky a posunutí rozhodování blíže lidem, Parlament Spojeného království má snahu moc spíše centralizovat než rozdělovat mezi více politických subjektů. Stejně tak definice Dolní sněmovny je blíže definici Parlamentu, ale s tím, že devoluci vnímá spíše v britském kontextu než obecně.

Kromě definic devoluce uvedených ve slovnících nebo vymezených institucemi, existují i legislativní dokumenty objasňující pojem devoluce aneb přenesení pravomocí. V případě Skotska byl legislativní rámec pro přenesení pravomocí původně stanoven ve Scotland Act 1998, ten byl ale následně změněn, což vedlo k rozšíření pravomocí Skotského parlamentu. Kromě Scotland Act 1998 napomáhají řešení sporů mezi ústřední a decentralizovanou vládou i nelegislativní dohody mezi ministerstvy a decentralizovanými institucemi. (House of Commons Library 2022) Usnadňují tak koordinaci a spolupráci mezi různými úrovněmi vlády, a kromě toho mohou zahrnovat i případné rozšířené oblasti a detaily, které Scotland Act 1998 opomíjí.

Devoluci lze tedy zjednodušeně definovat jako přenesení pravomocí z vyššího na nižší orgán. V rámci této bakalářské práce bude devoluce chápána jako přenesení pravomocí z ústřední vlády Spojeného království na vládu Skotska.

1.2 Konceptuální rámec devoluce

Tato kapitola představí klíčové koncepty, modely a teorie relevantní pro dané téma. Po zhodnocení základní literatury, z níž bude tato práce dále vycházet v praktické části, navazuje tato část práce vysvětlením legislativních dokumentů, smluv a zákonů pojednávajících o devoluci.

Birrell ve svém článku "Devolution: The Social, Political and Policy Implications of Brexit for Scotland, Wales and Northern Ireland" zkoumá dopad Brexitu na Skotsko, Severní Irsko a Wales, zejména pokud jde o přenesení pravomocí a jeho vliv na decentralizované instituce těchto zemí. Za významné považuje aspekty sociální politiky a zabývá se rovněž účastí decentralizovaných správ na rozhodování EU. Kromě toho argumentuje tím, že důležitým faktorem přenesení pravomocí po roce 1999 je pochopení víceúrovňového systému správy, který zahrnuje alespoň 3 úrovně: přenesení pravomocí, vládu Spojeného království a Evropskou unii. Skotský parlament a vláda se v tomto období staly subjekty fungujícími v rámci širšího systému víceúrovňové správy, a to společně s britskými institucemi, institucemi EU a v neposlední řadě rovněž s místními institucemi. (Birrell 2017:765-782)

Greer se v první řadě zaměřuje na dopad Brexitu na devoluci, a stejně jako mnoho dalších autorů dochází k závěru, že Brexit ještě zvýší asymetrii mezi decentralizovanými strukturami ve Spojeném království. (Greer 2018: 5) Britský systém přenesení pravomocí je charakteristický svou asymetrií, neboť různé části Spojeného království mají různé úrovně devoluce a různé stupně moci. Různé úrovně devoluce se týkají přenosu pravomocí na autonomní orgány Spojeného království (například Skotsko má větší pravomoci než Wales), zatímco různé stupně moci vypovídají o tom, jak velké pravomoci mají samosprávné orgány v jednotlivých zemích v rámci Spojeného království (zde lze uvést opět příklad Skotska a Walesu, kdy Skotský parlament má větší pravomoci než Shromáždění Walesu). Stejněho charakteru jsou i dohody o devoluci, budované postupně od poloviny 90. let v reakci na různé politické vlivy (například vítězství Labouristické strany ve volbách v roce 1997 je dobrým příkladem vlivu politických stran na devoluci – strana přislíbila devoluci Skotsku a Walesu, což nakonec vedlo k vytvoření Skotského parlamentu), i ty lze totiž považovat za asymetrické s výraznými rozdíly v politických kompetencích a institucionálních strukturách. Jinými slovy,

Skotsko, Wales a Severní Irsko mají odlišné úrovně nezávislosti a pravomocí, které jsou vymezeny dohodami o devoluci a zároveň existují odlišné institucionální struktury pro jejich realizaci. (Greer 2018: 4) Vzhledem k tomu, že ve Skotsku, Walesu i Severním Irsku jsou uplatňovány všechny výkonné a legislativní pravomoci, tak mohou vydávat a přijímat zákony v oblastech, které byly přeneseny na Skotský parlament, přičemž vyhrazené záležitosti zůstávají stále v odpovědnosti Westminsteru. (House of Commons Library 2022) Greer se tedy domnívá, že Brexit ještě více prohloubí už tak asymetrické uspořádání mezi jednotlivými zeměmi Spojeného království, a to především v případě Skotska, které již nyní disponuje větším množstvím pravomocí než Wales.

Robert Hazell a Alan Renwick se také zabývají dopady Brexitu na devoluci, ale zaměřují se spíše na Evropskou Unii. Jejich článek z roku 2016 vycházející ze semináře Constitution Unit briefing papers on the constitutional consequences of Brexit předpokládá komplikace v oblasti přenesení pravomocí. Autoři tvrdí, že v důsledku těchto komplikací může s největší pravděpodobností dojít k hlubokým ústavním důsledkům nejen pro Skotsko a Severní Irsko, ale i pro budoucnost Unie. (Hazell 2016: 1)

Daniel Wincott se rovněž zaměřuje na devoluci Spojeného království v kontextu Brexitu. Poznává, že Brexit odhalil nerozvinuté a křehké aspekty devoluce ve Spojeném království. Dále poukazuje na stávající systematické nedostatky ve vztazích mezi decentralizovanými správami a Londýnem. Upozorňuje na to, že nejasné rozdělení politických pravomocí může mít negativní vliv na fungování celého procesu devoluce a považuje to za pokračující selhání státu. Mimo jiné se dle jeho názoru toto nejasné rozdělení politických pravomocí a nejasný způsob jejich uplatňování promítá také v nedostacích zákonodárných sborů. (Wincott 2020)

Jedním z autorů, který zkoumá devoluci z hlediska členství Spojeného království v Evropské Unii je Michael Keating. Ten v roce 2017 publikoval článek s názvem „Brexit and devolution in the United Kingdom“, v němž argumentuje, že Evropská Unie funguje jako externí podpůrný systém pro vnitřní uspořádání a odchod z ní destabilizuje toto uspořádání a způsobí řadu závažných ústavních problémů. Jedním z příkladů je podle něj již zmíněné rozdělení pravomocí mezi ústřední vládu Spojeného království a decentralizované správy. (Keating 2017: 1)

Zatímco někteří autoři se zaměřují převážně na vnitřní aspekty devoluce ve Spojeném království (Birrell, Greer a Wincott), jiní se soustředí na aspekty vnější a zejména na vztah

s Evropskou Unií (Hazell a Renwick, Keating). Zároveň se každý z autorů specializuje na rozdílné oblasti devoluce, Birrell se zabývá spíše přenosem pravomocí a jejich vlivem na decentralizované instituce, Greer v porovnání s ním zdůrazňuje asymetrii mezi decentralizovanými institucemi ve Spojeném království. Naproti tomu Hazell a Renwick mapují ústavní důsledky devoluce pro Skotsko, což je řadí mezi autory s kontroverznějším postojem. Všechny tři autory ovšem spojuje to, že zkoumají důsledky Brexitu na devoluci. Wincott poukazuje na nedostatky ve vztazích mezi decentralizovanými správami a Londýnem a nejasné rozdělení politických pravomocí považuje za pokračující selhání státu a Keating vnímá odchod z EU jako rozhodnutí, které destabilizuje vnitřní uspořádání a způsobí vážné ústavní výzvy pro Spojené království. Těmito názory lze oba zařadit spíše mezi autory s příliš kritickým až kontroverzním postojem, na druhou stranu jejich kritické analýzy jsou také přínosem pro výzkum. Nyní bude konceptuální rámec pokračovat představením klíčových legislativních dokumentů, smluv a zákonů v oblasti devoluce.

Prvním důležitým legislativním dokumentem týkajícím se devoluce je Scotland Act 1998, jenž byl vytvořen v návaznosti na referendum o skotské devoluci v roce 1997. (Cabinet Office 2013a) V oddílu 28 tohoto zákona se totiž nachází následující ustanovení: „*Uznává se však, že Parlament Spojeného království nebude běžně vydávat zákony týkající se přenesených záležitostí bez souhlasu Skotského parlamentu.*“ (Legislation.gov.uk 2016) Scotland Act 1998 tak převedl mnoho otázek týkajících se legislativy na Skotský parlament, což jak se dále ukáže, bude mít v budoucnu důsledky při řešení otázky Brexitu. V roce 1999 byl následně založen Skotský parlament a v průběhu téhož roku se konaly také volby do tohoto Parlamentu. Jako problematické se ovšem ukázalo, že Scotland Act 1998 blíže nespecifikuje, které záležitosti spadají do kompetence Skotského parlamentu, uvádí pouze, co je v kompetenci Parlamentu Spojeného království, což je definováno v oddílu 29 pod názvem „vyhrazené záležitosti“ a lze mezi ně zařadit například obranu, zahraniční vztahy, sociální zabezpečení nebo daně. Skotský parlament má podle Scotland Act 1998 primární legislativní pravomoci, což znamená, že má oprávnění přijímat zákony v oblastech, jež jsou v jeho kompetenci, jako jsou například zdravotnictví nebo vzdělávání. (Cabinet Office 2013b) Není zde tedy jasné rozdělení pravomocí pro překrývající se oblasti kompetence jako například životní prostředí nebo energetika. Tento zákon byl také důležitý z hlediska ustanovení funkce Advocate General for Scotland, jehož hlavní činností je poskytovat právní poradenství vládě ohledně skotského práva a přenesení pravomocí a současně vznikl Scotland Office ve Whitehallu, jehož hlavním úkolem byla pomoc Secretary of State for Scotland v jeho funkcích a povinnostech. (Cabinet Office

2013b) Schválením tohoto zákona zároveň došlo ke zrušení původního skotského úřadu a vytvoření nové skotské vlády a Skotského parlamentu, jak je uvedeno výše. Scotland Act 1998 tedy ustanovil několik nových funkcí a přispěl ke změně stávajících struktur a systémů.

Důležitým mezníkem v přenosu pravomocí mezi Skotskem a vládou Spojeného království je bezpochyby také Scotland Act 2016, který pozměnil Scotland Act 1998 tak, aby obsahoval konkrétní právní odkaz na níže uvedenou Sewelskou úmluvu. Scotland Act 2016 navíc realizuje dohodu mezi politickými stranami v Britském parlamentu o přenesení pravomocí na Skotský parlament. Tato dohoda, nesoucí název Smith Commission Agreement, byla vytvořena po referendu o nezávislosti Skotska v roce 2014, jemuž se bude tato práce věnovat později. Díky Scotland Act 1998 a 2016 tak probíhá další proces devoluce, což zahrnuje převod rozšiřujících pravomocí na Skotský parlament, zejména ve stanovení řady finančních pravomocí a opatření, jako je přenesení rozsáhlých sociálních pravomocí, postoupení DPH, převedení souhrnné daně nebo převod daně z cestujících v letecké dopravě. (Cabinet Office 2013b)

Dalším důležitým dokumentem objasňujícím přenesení pravomocí ve Spojeném království je Sewelská úmluva. Ta se použije v situaci, kdy Parlament Spojeného království vydává zákon o záležitosti spadající do přenesené pravomoci Skotského parlamentu, Národního shromáždění Walesu nebo Shromáždění Severního Irsku. Podle podmínek konvence by Britský parlament neměl takový krok učinit, dokud příslušná přenesená instituce neschválí legislativní návrh souhlasu. Konkrétně je v podmínkách uvedeno, že by Britský parlament neměl vydávat zákony o přenesených záležitostech bez souhlasu příslušné přenesené instituce, případně by měl Britský parlament poskytnout přeneseným orgánům dostatek času ke schválení návrhu souhlasu. Současně by měly být přenesené správy předem informovány o záměru Britského parlamentu vydávat zákon o záležitosti, která spadá do kompetence některé z přenesených správ. (Cabinet Office 2013b) Sewelská úmluva se týká především situací, kdy legislativa Spojeného království mění zákon v oblasti přenesené kompetenci, mění legislativní pravomoc přenesených legislativních orgánů nebo mění výkonnou pravomoc decentralizovaných ministrů nebo ministerstev. (Paun 2022) V praxi to tedy znamená, že v případě, že vláda Spojeného království plánuje předložit návrh zákona s ustanoveními spadajícími do oblasti působnosti Sewelské konvence, očekává se, že bude v rané fázi procesu konzultovat celou záležitost s decentralizovanými správními orgány, aby zajistila, že budou zohledněny požadavky decentralizovaných samospráv. Po předložení takového návrhu zákona v Parlamentu zveřejní decentralizované správy memorandum o legislativním souhlasu. Toto memorandum uvádí cíle

návrhu zákona, důvody pro vyžadování souhlasu a také důvody udělení souhlasu. Předtím, než návrh zákona postoupí do závěrečné fáze pozměňovacích návrhů v Britském parlamentu, hlasují zákonodárné sbory decentralizovaných samospráv o udělení souhlasu. Následné rozhodnutí o tom, zda zákon pozměnit, záleží na Parlamentu Spojeného království. (Paun 2022)

1.3 Skotské pravomoci v rámci UK

Tato podkapitola zkoumá skotské pravomoci v rámci Spojeného království, což je nezbytné pro hlubší porozumění tématům devoluce a skotské nezávislosti, která jsou stěžejní pro tuto bakalářskou práci.

Z hlediska legislativy se pravomoci dělí na přenesené a vyhrazené. Přenesené pravomoci jsou ty, které byly převedeny z Parlamentu Spojeného království na některý z decentralizovaných zákonodárných sborů, zatímco pravomoci vyhrazené zůstávají v kompetenci Parlamentu Spojeného království. (Civil Service: 5) V souvislosti s tím je důležité zmínit rok 1999, kdy Skotský parlament získal pravomoc vydávat zákony v široké škále otázek, známých jako přenesené záležitosti. (Scottish parliament 2022) Parlament Spojeného království může ovšem stále přijímat zákony přenesené oblasti, ačkoli tak, jak již bylo zmíněno, podle Sewelské úmluvy běžně nečiní bez výslovného souhlasu příslušného orgánu s přenesenou pravomocí. (Torrance 2022: 5) Přenesené pravomoci tak představují rozhodnutí, která byla dříve v kompetenci Parlamentu UK, ale nyní jsou v působnosti přenesených orgánů jako je Skotský parlament. (UK Parliament 2022) To znamená, že přenesené legislativní orgány mohou přijímat primární i sekundární zákony pouze v daných přenesených záležitostech. (Torrance 2022: 5) Naproti tomu pravomoci vyhrazené, zahrnující například britskou obrannou a zahraniční politiku, zůstávají i nadále v odpovědnosti Westminsteru. (UK Parliament 2022)

Výjimkou jsou některé oblasti politiky, které jsou přeneseny na jeden správní orgán, ale jinde zůstávají vyhrazeny. Například policejní práce je přenesena v Severním Irsku a Skotsku, ale vyhrazena ve Walesu. Devoluce ve Spojeném království je proto charakterizována výraznou asymetrií, která se neustále vyvíjí, což znamená, že každá ze zemí zahrnuje různé oblasti a úrovně moci. To je způsobeno odlišnou historií a příslušnými politickými vlivy čtyř národů Spojeného království. (Civil Service: 5) Pro tuto práci budou ovšem z důvodu, že se jedná o diskusi o skotské nezávislosti, důležitější pravomoci přenesené.

Pro komplexnější pochopení skotských pravomocí je třeba nastínit také základní fungování a systém přenosu pravomocí. Předmětem této části práce je představení Skotského parlamentu v základních obrysech. V návaznosti na to je vysvětleno tzv. Memorandum o porozumění a s tím spojený Společný ministerský výbor.

Skotský parlament nazývaný Holyrood sídlí v Edinburghu a skládá se z jedné komory se 129 poslanci, kteří jsou voleni na čtyřleté období prostřednictvím smíšeného volebního systému. (Civil Service: 4) To znamená, že část poslanců je volena systémem first-past-the-post a část za pomoci poměrného zastoupení z volebních obvodů. Co se týče voleb, v tomto ohledu je nutné zmínit jeden z hlavních rozdílů mezi zákonodárnými sbory. Tím je způsob volení členů. Zatímco členové Parlamentu Spojeného království jsou voleni za použití systému first past the post, volby do přenesených legislativních orgánů zahrnují také prvek poměrného zastoupení. (Cabinet Office 2013a) Volení zástupci přenesených správních orgánů mezi sebou jmenují ministry, kteří reprezentují výkonnou moc, známou jako přenesené správy. Jmenování ministři jsou později schváleni Skotským parlamentem. Ovšem nejvýznamnějším rozdílem mezi vládou Spojeného království a decentralizovanými správami je jejich velikost. Decentralizované správy zaměstnávají méně státních zaměstnanců než vláda Spojeného království. Na každého státního zaměstnance v decentralizovaných správách tak připadne více funkcí a oblastí politiky. (Civil Service: 7)

V souvislosti s decentralizací v UK je důležitou součástí tzv. Memorandum o porozumění, které bylo dohodnuto mezi vládou Spojeného království a autonomními vládami v roce 2001 a naposledy aktualizováno v říjnu 2013. Memorandum stanovuje zásady podporující vztahy mezi jednotlivými správami a klade důraz na tři oblasti. Těmi jsou zásady dobré komunikace, konzultace a také spolupráce. K tomuto memorandu je připojena rovněž dohoda o Společném ministerském výboru, včetně protokolu o předcházení a řešení sporů. Společný ministerský výbor, zřízený memorandem o porozumění, má za úkol této centrální koordinaci vztahů mezi správami přispět. Ovšem je důležité zmínit, že výbor plní spíše poradní než výkonnou roli, jak objasňuje memorandum o porozumění. (Cabinet Office 2013a)

První kapitola byla pojata jako teoretická perspektiva práce. Postupně vymezila koncept devoluce a upřesnila skotské pravomoci v rámci Spojeného království, přičemž větší prostor byl věnován pravomocím přeneseným. V souvislosti se systémem přenosu pravomocí ve Spojeném království se krátce zabývala rovněž představením Skotského parlamentu. Dále poskytla konceptuální rámeček, kde představila základní dokumenty legislativní povahy, jež jsou

potřebné pro pochopení této práce, poněvadž text práce z těchto dokumentů vychází. Lze mezi ně zařadit memorandum o legislativním souhlasu, memorandum o porozumění, Sewelskou úmluvu, Scotland Act 1998 a Scotland Act 2016.

2 Vliv Brexitu na devoluční uspořádání

Tato práce se nejprve zaměří na první dimenzi, konkrétně na devoluci a devoluční uspořádání. Každá z následujících kapitol bude rozdělena na dvě části, přičemž v první části bude nastíněna situace před Brexitem a část druhá bude věnována právě změnám v důsledku Brexitu. Vývoj devoluce před referendem o Brexitu bude zkoumán pomocí několika nástrojů, jako jsou model asymetrické decentralizace, vícestupňový model implementace, principy politiky decentralizace a rámec politických principů a hlavních zásad.

2.1 Vývoj devoluce ve Skotsku od 70. let

První podkapitola této kapitoly začíná stručným souhrnem historie mapujícím přenesení pravomocí. Ačkoliv se devoluce nejvíce rozvíjela až od 90. let, okrajově bude zmíněn také základní vývoj od 70. let z důvodu zřízení Kilbrandovy komise roku 1969 zabývající se návrhy na převedení pravomocí. Kromě toho vysvětlí přenesení pravomocí i prostřednictvím principů politiky decentralizace. Strukturu procesu devoluce poté poskytne rámec politických principů a hlavních zásad, usnadňující úspěšné vyrovnání se se změnami národní vlády a zároveň zajišťující kontinuitu při tomto procesu. Následně se text zabývá dvěma modely: modelem asymetrické decentralizace, který popisuje transformaci Spojeného království z unitárního státu do komplexnějšího víceúrovňové zřízení, a vícestupňovým modelem implementace, jenž je založen na postupném získávání větších pravomocí. Tato podkapitola nakonec objasní vztahy mezi jednotlivými institucemi na různých úrovních vládnutí a také se zaměří na výzkum identity a ústavních preferencí v kontextu devoluce.

Spojené království patří mezi jednu z nejvíce meziregionálně nerovných zemí v industrializovaném světě a decentralizace výdajových a rozhodovacích pravomocí je základním nástrojem pro vyrovnání těchto rozdílů. (Regan 2021: 4) To znamená, že existují velké odlišnosti v rozvoji a životní úrovni jednotlivých regionů a decentralizace výdajových a rozhodovacích pravomocí má tyto rozdíly vyrovnat. Ovšem dosavadní politika týkající se převedení správy na nižší, než celostátní úroveň byla spíše dílčí než koherentní strategií a v důsledku toho je současná institucionální krajina nepřehledná a roztržštěná. Tento nedostatek dlouhodobé vize politiky je pro místní instituce problematický, protože jsou nuceny se neustále přizpůsobovat a měnit směr. To samo o sobě některé instituce zvládnou lépe než jiné, což opět pouze prohloubí geografické nerovnosti. (Regan 2021: 4) Z toho vyplývá, že je obtížné tyto rozdíly překonat nebo vyrovnat.

Rada pro průmyslovou strategii se zabývala tímto problémem spolupráce místních institucí při řízení implementace politiky a ve čtyřech oblastech zkoumání zjistila následující informace. Zaprvé, co se týče politických struktur, existuje značná sounáležitost při převodu větších pravomocí na místní úroveň. O něco komplikovanější otázka nastává v případě administrativy, kde za hlavní překážku jsou označeny složité struktury řízení. Další potíže vyvstávají ohledně fiskálních struktur, kde se ukazuje, že k víceletým vypořádání je zapotřebí vytvoření větší jistoty a umožnění dlouhodobějšího strategického plánování. Poslední hodnocený aspekt se týká „lidí a místa“ a tvrdí, že partnerství a spolupráce musí být využívána primárně k plnění sdílených priorit a strategií, což zajistí snazší fungování decentralizace. Zároveň je nutné odstranit překrývající se hranice. (Regan 2021: 4) Je tedy nutné posílit propojení mezi centrální a místní úrovní vlády, zjednodušit řízení, vytvořit stabilní finanční rámec pro místní instituce a neopomíjet důležitost partnerství a spolupráce.

K pochopení současných struktur řízení je však důležité ohlédnout se zpět do historie přenesení pravomocí ve Spojeném království. V období před druhou světovou válkou byla hospodářská politika vyvinuta pouze na národní úrovni, avšak s následnou industrializací a růstem populace rostla potřeba městské a venkovské správy. (Regan 2021: 14) V reakci na to byla během 70. let zřízena Kilbrandova komise sloužící k prozkoumání návrhů na převedení pravomocí a doporučila prozkoumat možnosti decentralizace a převodu pravomocí. Aby byla zajištěna demokratická legitimita, bylo rozhodnuto o uspořádání referend ve Skotsku a Walesu, nicméně obě byla neúspěšná. V 80. letech až první polovině 90. let byl poté zaznamenán nárůst centralizace, načež v důsledku toho přišlo několik iniciativ a snah o autonomii pro Skotsko, Wales nebo Severní Irsko. Poprvé od 70. let 20. století byla tedy celá Anglie pokryta určitou formou institucionální infrastruktury. (Regan 2021: 15) Je tedy zřejmé, že se v historii střídala období centralizace a decentralizace, která byla různě úspěšná, dokud se nevyvinula v současné uspořádání Spojeného království.

Závazky k referendům o přenesení pravomocí pro Skotsko, Wales a Severní Irsko, které obsahoval volební manifest labouristů z roku 1997, dále podpořily směřování k devoluci založením přenesených správ. Po referendu v roce 1997 byl schválen Scotland Act 1998, jenž stanovil legislativu, přenesené a vyhrazené pravomoci. V tomto zákonu bylo uvedeno, že „*cokoliv, co není konkrétně uvedeno ve statutu jako odpovědnost Britského parlamentu, je de facto přeneseno na Skotsko.*“ (Regan 2021: 15-16) Takovéto přenesení pravomocí na regionální úroveň může mít své výhody i nevýhody. Pozitivní rys této politiky lze vnímat ve větším zapojením místních obyvatel do rozhodování, což by přispělo k větší míře demokracie a také

k vyšší volební účasti. Přenesení pravomocí má na druhou stranu i svou stinnou stránku v podobě větší byrokracie a administrativy. Může tedy dojít k tomu, že situace bude méně přehledná, a ještě se zvýší náklady na vykonávání takové politiky.

Kromě toho, členství v EU přispělo také k rozsáhlejší formě přenesení pravomocí. EU totiž zajišťovala Spojenému království přístup na jednotný trh EU, regulaci hospodářské soutěže a také řešení vnějších dopadů politik. Oblasti jako zemědělství, životní prostředí, regionální politika a aspekty spravedlnosti a vnitřních věcí ovšem nebyly vyhrazeny na úrovni Spojeného království, ale byly přeneseny na Skotsko a současně spadaly také do pravomocí EU. (Keating 2017: 1) Tyto pravomoci byly tedy sdíleny mezi přenesenými správami a EU. To však způsobilo mnoho problémů při rozhodování o tom, podle jakého práva tyto záležitosti posuzovat. Právo EU však mělo přednost před právem Spojeného království, což bylo zakotveno v zákonech o přenesení pravomocí. Takže pokud jednaly přenesené správy chybně a právo EU svým jednáním porušily, přenesená legislativa mohla být zrušena jakýmkoli soudem za toto porušení. Nicméně většina problémů s kompetencemi přenesených zákonodárných sborů byla způsobena ve spoustě případech spíše evropským než britským právem. Tato skutečnost naznačuje, že Brexit vyžaduje minimálně odstranění příslušných klauzulí z decentrálních zákonů. (Keating 2017: 1)

Pravomoci Skotského parlamentu podle Scotland Act 1998 byly dále rozšířeny v roce 2012 a znovu v roce 2016. Každá z těchto revizí tedy představovala novou dohodu o přenesení pravomocí pro Skotsko. Je však důležité poznamenat, že každá dohoda o přenesení pravomocí se mírně odlišuje od ostatních. (Regan 2021: 17) Vzhledem k odlišnostem mezi jednotlivými dohodami o přenesení pravomocí je důležité mít jednotnou a jasnou strategii pro přenesení pravomocí na nižší úroveň, aby se zabránilo nepřehlednosti a nedostatku koordinace v celém systému. Až do roku 1997 nebylo přenesení pravomocí významnou oblastí vládní politiky, od té doby se však měnil rozsah, pravomoci a míra fiskální decentralizace v závislosti na změnách vlády. V důsledku toho došlo zejména v Anglii k omezené politické decentralizaci a až do dnešních dnů lze pozorovat ve Spojeném království mnoho nesourodých struktur existujících na různých úrovních. Nedostatek dlouhodobé strategie, rozsahu a koordinace politik potě vedl k několika složitostem. Bez těchto tří faktorů ovšem politika decentralizace může mít v nejlepším případě velmi omezený pozitivní dopad na místní ekonomiky. (Regan 2021: 18) Jako příklad politické decentralizace ve Skotsku lze uvést například to, že skotská vláda má pravomoc v několika oblastech, jako jsou třeba doprava, školství, zdravotní péče, daňové sazby nebo rozpočet. Zároveň nutno poznamenat, že existují i úspěšné příklady implementace

regionálních politik – v případě Skotska jde například o investice do infrastruktury, podpora rozvoje místních firem nebo investice do obnovitelných zdrojů energie.

Aby byla tedy zajištěna struktura pro zvládnutí změn národní vlády a kontinuita procesu devoluce, byl vytvořen rámec politických principů a hlavních zásad. Politické principy jsou praktická doporučení důležitá pro správné vytvoření politiky decentralizace, zatímco hlavní zásady představují soubor chování, jež by měli dodržovat představitelé ve vládních strukturách. (Regan 2021: 39) Za hlavní politické principy lze bezesporu považovat demokratizaci, přenesení moci napříč širokou škálou politických oblastí, kontrolu a zodpovědnost, jasná kritéria a mechanismus pro místní vládnutí, srozumitelnou jurisdikci, dlouhodobou jistotu financování, zjednodušenou konkurenci, pravomoci zvyšovat daně, transparentnost a také geografii ve smyslu predefinování hranic. Naproti tomu jako hlavní zásady pro úspěšnou devoluci byly označeny demokratická legitimita a transparentnost, jasně definované role a odpovědnosti v rámci transparentních vládních struktur, mechanismus pro financování zaměřený na řešení místních záležitostí, kulturní spolupráci zejména s firmami a obyvateli a v neposlední řadě silné lokální instituce a vůdce s legitimní mocí. (Regan 2021:5) Z výše uvedeného vyplývá, že je důležité zajistit dlouhodobé financování místních správ tak, aby byly méně svázané nejistotou spojenou s výdaji. Zároveň by bylo pro Skotsko výhodné, kdyby bylo co nejvíce pravomocí přeneseno na místní úroveň, čímž by se zlepšila reprezentace místních obyvatel.

Sandford (2022) ve svém článku o místní decentralizaci v Anglii, kde největší část článku je věnována především dohodě Greater Manchester, také přichází s principy vládní politiky decentralizace. Prvním z nich je ekonomický růst, zahrnující také podporu místního růstu, snahu o dosažení prostorové a sektorové rovnováhy a v neposlední řadě také spravedlivých distribučních výsledků. Druhý princip je založený na integrovanějších veřejných službách, které jsou efektivnější a lépe přizpůsobené místním preferencím. Jako poslední princip vládní politiky decentralizace je identifikována zvýšená angažovanost a odpovědnost veřejnosti, jež je součástí zdravé demokracie. (Sandford 2022: 19)

Regan i Sandford tedy předkládají své vlastní principy politiky decentralizace, z nichž se v některých liší a v jiných shodují. Oba například zdůrazňují důležitost participace veřejnosti, demokratizace, transparentnosti a zlepšení veřejných služeb. Jejich rozdílné postoje ale jsou, že zatímco Reganův přístup zahrnuje širokou škálu politických oblastí, tak Sandford ve své analýze zmiňuje spíše specifické oblasti.

Spojené království v praxi realizuje politiku devoluce prostřednictvím modelu asymetrické decentralizace. To v posledních dvaceti letech transformovalo Spojené království z unitárního státu do komplexnějšího víceúrovňového zřízení. Jedná se o model, ve kterém Skotsko, Wales a Severní Irsko disponují vlastními výkonnými a zákonodárnými institucemi, zatímco Anglie je řízena přímo z centra. To umožňuje rozvoj decentralizace bez nutnosti zásadní reformy ústavy Spojeného království a ponechává tak otázky týkající se suverenity a začlenění nových institucí v ústraní. (Keating 2017: 1)

Asymetrické tendence decentralizace Spojeného království se staly o to výraznějšími se zvyšující se potřebou autonomie Skotska a Walesu v kontrastu s větší centralizací a zrušením regionálních institucí v Anglii. (MacKinnon 2015: 54) Vlády s přenesenými pravomocemi se rozhodly neimplementovat reformy, které byly přijaty v Anglii, což bylo patrné především v situaci, kdy Skotsko a Wales začaly odmítat tržně orientované reformy a upřednostňovat rozvoj sociálnědemokratických přístupů založených na spolupráci. Další výraznou změnu představovala změna ekonomických a politických podmínek v porovnání s rokem 1999, kdy byly založeny decentralizované instituce Skotska, Walesu a Severního Irsku. (MacKinnon 2015: 54) Je tedy zřejmé, že přenesení pravomocí výrazně změnilo institucionální prostředí politiky ve Spojeném království a zároveň přineslo několik významných příkladů politické divergence. K té dochází, když se decentralizované správy rozhodnou v některé politické záležitosti jinak než centrální vláda Spojeného království. (MacKinnon 2015: 47) S postupem času se tedy z decentralizace stal spíše dlouhodobý proces než pouze jednorázová událost. (MacKinnon 2015: 54) Asymetrická decentralizace tak jednotlivým regionům poskytuje prostor, kde mohou lépe naplnit své specifické potřeby a preference, ovšem to by v budoucnu mohlo mít vliv na soudržnost Spojeného království.

Řešením v této kapitole zmíněných nedostatků by podle autorů Regan a spol. mohl být také víceúrovňový model implementace, jenž umožňuje postupné získávání větších pravomocí v daných oblastech. Zároveň pomocí něj dochází k testování řízení struktur a základními prvky jsou zde především efektivní vedení a flexibilita. V praxi by to znamenalo předání pravomocí a financování od ústřední vlády k velkým subnárodním jednotkám. (Regan 2021: 6) Tento model by mohl být úspěšný za předpokladu, že by byly různé úrovně správy schopny efektivně spolupracovat a přizpůsobit se změnám, které nastanou.

Jedním z dalších faktorů, který má vliv na politiku decentralizace, je existence různé kvality vztahů mezi místní a decentralizovanou samosprávou. Tyto vztahy jsou v různých

částech Spojeného království odlišné, a to i přes to, že všechny reformy zavedené od roku 1997 mají obecný závazek zajistit plné zapojení místních orgánů do postdevolučního rozhodování. To je způsobeno rozdílnými úrovněmi investic místních samospráv do decentralizace. (Jeffery 2006: 69) Decentralizace tedy nemusí nutně vést k efektivním vztahům mezi různými úrovněmi správy.

Ačkoliv instituce ve Skotsku a Walesu čelí svým vlastním limitům a problémům, zdá se, že každá z nich je pevně zavedená a má dobré základy v obecné veřejné podpoře v rámci decentralizovaných národů. (Wincott 2020) Obecně se systematické nedostatky Spojeného království týkají vztahů mezi jeho jednotlivými částmi, tedy vládami, zákonodárnými sbory a svazky politických kompetencí. Wincott tvrdí, že nedostatky jsou důsledkem poněkud neúplného a nedokončeného přístupu v začátcích decentralizace ve Skotsku a Walesu a představují pouze pokračující neschopnost Spojeného království promyslet přenesení pravomocí a domácí vlády v širších ústavních souvislostech. (Wincott 2020) Autor tedy poukazuje na potřebu další diskuse o ústavních souvislostech decentralizace, které vyřeší tyto nedostatky.

V roce 2013 proběhl výzkum na téma Devoluce: Identity a ústavní preference napříč UK. Předmětem výzkumu bylo, zda příchod decentralizace posílil nebo oslabil základy veřejné podpory unie. Byly zkoumány tři oblasti, těmi jsou národní identita, ústavní preference a identita a preference. Pokud jde o národní identitu, ve Skotsku zůstala podpora skotské identity na podobné úrovni jako dříve, což neukazuje žádný průkazný vliv přenesení pravomocí na posílení nebo oslabení veřejné podpory. (Curtice 2013: 149) Další sférou výzkumu byly ústavní preference. V tomto případě výzkum dospěl k výsledkům, že ani zde neexistuje žádný důkaz o vlivu decentralizace na ústavní preference lidu ať už v jednom či v druhém směru. Nicméně je důležité poznamenat, že ve Skotsku podpora nezávislosti poněkud klesla. Souhrnně se dá říct, že ačkoliv přenesení pravomocí mohlo pomoci snížit některé zdroje napětí ve Spojeném království, jiné také prohloubilo. (Curtice 2013: 158) Poslední zkoumanou oblastí byla identita a preference. Zdá se, že Skotsko nijak více neusiluje o vystoupení z Unie. (Curtice 2013: 162) Současně však není úplně spokojeno se svým stávajícím ústavním postavením, protože Parlament v Edinburghu chce mít větší odpovědnost za zdanění a sociální dávky. Celkové výsledky ukazují, že decentralizace nesnižovala veřejnou podporu pro Unii, ale zanechala některé přetrvávající problémy těm, kdo zodpovídají za řízení vztahů mezi jednotlivými částmi. (Curtice 2013: 163)

Jak vyplývá z této kapitoly, problémy nebo nedostatky se objevují zejména ve složitých strukturách řízení v oblasti administrativy a v nedostatku jistoty ve fiskálních strukturách. Administrativou jsou zde míněny tvorba a implementace politik, role a odpovědnosti různých institucí a transparentnost a efektivita struktur řízení, zatímco fiskální struktury zahrnují daně a výdaje. Dále jsou patrné nedostatky v dlouhodobé vizi, které nutí instituce se opakovaně přizpůsobovat, přičemž některé z nich se s tímto úkolem vyrovnávají lépe než jiné. Nejistota panuje také okolo budoucích rozpočtů, z čehož plyne neschopnost dlouhodobého plánování. Decentralizaci značně znesnadňují i různé vztahy napříč místní i decentralizovanou správou. Možným řešením těchto problémů by zde mohl být vícestupňový model implementace sloužící jako platforma pro postupné získávání větších pravomocí v určitých oblastech. Ten by mohl být použit ve spojitosti s principy a zásadami, které pomohou kontinuitě procesu devoluce.

2.2 Změny v oblasti devoluce po Brexitu

Brexit způsobil několik změn v oblasti devoluce. V této kapitole budou diskutovány nejvýznamnější změny týkající se nezapojení EU, přenesení pravomocí, financování a oblasti zemědělství a rybolovu. EU se přestala podílet na některých pravomocích, které byly dříve pod její kontrolou, což vyvolalo diskusi o přenesení těchto pravomocí. Vystala tak otázka, zda mají být tyto pravomoci přeneseny na Skotsko nebo se vrátí zpět centrální vládě. Skotsko v návaznosti na to využilo této příležitosti pro možnou diskusi o přenesení některých či posílení stávajících pravomocí. Brexit měl za následek i některé ústavní problémy a v tuto chvíli se ukáže, zda je možné řídit takhle decentralizovaný unitární stát tak, aby byly zohledněny požadavky všech zúčastněných stran. V souvislosti s nezapojením EU zůstává nevyřešena také otázka financování, což je již nyní jedním z témat sporů. Dále probíhají změny převážně ekonomického charakteru, které mají pro Skotsko největší význam. Ty se týkají například zemědělství, rybolovu nebo životního prostředí. Důležitým faktorem rovněž bude, jak blízký vztah si Spojené království s Evropskou Unií zachová, jelikož to bude mít přímý vliv na budoucí vztah EU s přenesenými správami.

Jak již bylo zmíněno, velká část změn se bude týkat nezapojení EU. To v praxi znamená, že přenesené právní předpisy již nemusí být v souladu s právními předpisy Evropské Unie. (Birell 2017) EU hrála klíčovou roli při podpoře unie Spojeného království a její nezapojení může nyní jistým způsobem ovlivnit také Spojené království jako celek. (Keating 2017: 3) Spojené království tak bude mít větší zodpovědnost za koordinaci a řešení problémů mezi jednotlivými zeměmi.

Pokud jde o rozšíření přenesených pravomocí a kompetencí politiky, přenesené správy by případně mohly rozhodovat o tom, zda zachovat domácí legislativu, která implementuje směrnice EU. Ve Skotsku by k tomu mohlo dojít například v záležitostech ochrany práce a předpisů. Ostatně takovými pravomocemi už nyní disponuje Severní Irsko. Skotsko již žádalo o přenesení pravomocí v oblastech imigrace, pracovním právem, rovností a bezpečností, diskutuje se však také o uzavírání mezinárodních dohod, finančních službách, profesní regulaci a sociální ochraně. (Birrell 2017) Skotsko zároveň vyzvalo k posílení pravomocí, které byly ve výlučné pravomoci EU, tedy zdraví a bezpečnost. (Reid 2017) V konečném důsledku Brexit může poskytnout decentralizační nebo centralizační impulz k urovnání decentralizace. (Keating 2017: 3) Prozatím tedy nelze zhodnotit, zda Brexit vedl spíše k větší decentralizaci nebo centralizaci, jelikož dopady jsou spíše smíšené. Na Skotsko byly v důsledku nezapojení EU přeneseny některé pravomoci, což vedlo k jeho větší politické autonomii. Tím se Skotsko stalo rovnocennějším partnerem ve vztahu k centrální vládě UK. Rozhodnutí opustit EU na jednu stranu vyvolalo decentralizační tendence ve Skotsku a v Severním Irsku, na druhou stranu bylo potřeba, aby ústřední vláda Spojeného království dokázala lépe koordinovat a komunikovat nové výzvy, což zase vedlo spíše k centralizaci.

Dalšími důsledky jsou samozřejmě i napětí ústavního charakteru. Už nyní velmi asymetrické uspořádání a stávající odlišné politické kompetence a institucionální struktury budou zasaženy ještě větší diferenciací. V důsledku toho bude pravděpodobně nutné nejen přehodnotit dohody o přenesení pravomocí, ale také čelit tlakům na skotskou nezávislost a udržet politickou dohodu v Severním Irsku. Přenesené správy rovněž vnímají potřebu přehodnocení ústavního uspořádání a zavedení nového mezivládního systému včetně nezávislých mechanismů pro řešení sporů. (Greer 2018: 4) Brexit navíc zpochybnil chápání ústavního postavení přenesených zákonodárných sborů a lze očekávat další problémy s tím související. (Keating 2017: 2-3) Důsledkem přerozdělování pravomocí a vytváření nových rámců pro koordinaci mezi Skotskem a centrální vládou je samozřejmě také zhoršení vzájemných vztahů mezi těmito dvěma stranami, což přetrvává od doby, kdy Skotsko hlasovalo v referendu o Brexitu jinak než zbytek Spojeného království.

Jednou z hlavních otázek, se kterými se budou muset decentralizované správy vyrovnat, bude financování. Z dlouhodobého hlediska bude záležet na tom, jakou z možností si Spojené království zvolí. Jestliže by si zvolilo náhradní financování, muselo by zajistit jiné zdroje, například z vlastních rozpočtů nebo prostřednictvím dárcovských organizací. Na druhou stranu, pokud by mělo Spojené království své vlastní regulační požadavky, prostor pro diferenciaci

politik by byl menší, protože by pravděpodobně byly zavedeny jednotné předpisy a programy, jež by nahradily financování z EU. Kdyby však decentralizovaným vládám byly uděleny větší fiskální pravomoci, mohlo by to usnadnit rozvoj nových politik. (Hazell 2016: 5) Celkově se vše bude odvíjet od toho, jakým způsobem bude centrální vláda řešit tyto otázky, zda bude ve Spojeném království existovat například zvláštní financování veřejných služeb, nebo zda bude poskytnuta kompenzace za financování strukturálních fondů a investičních programů EU. To se může promítnout například v sociálních právech, konkrétně v právech zaměstnanců. (Birrell 2017) Britská vláda již zavedla nový systém financování jako kompenzaci pro tyto regiony nazývající se UK Shared Prosperity Fund, nicméně financování přenesených správ nadále pokračuje i po Brexitu prostřednictvím mechanismu Barnett Formula. (Paun 2021: 6) Toto řešení ovšem nepokrylo všechny oblasti a situace ohledně financování se tak stále vyvíjí.

Co se týče ekonomických důsledků pro Skotsko, zde pravděpodobně nejdůležitějšími oblastmi budou zemědělství a rybolov. Kromě toho lze očekávat také změny co se týká mezd, zaměstnanosti, oblasti sociálních a pracovních práv, životní úrovně a hospodářské činnosti, jež je významná pro venkov a agropotravinářský průmysl. (Birrell 2017) Skotsko, Wales i Severní Irsko jsou závislé na financování zemědělství a regionálního a venkovského rozvoje mnohem více než Anglie, a proto právě zemědělství, rozvoj venkova a oblast rybolovu mohou být potenciálními oblastmi, ve kterých by mohlo dojít k posílení pravomocí. (Birrell 2017) Jinými slovy existuje totiž možnost, že by se pravomoci sdílené mezi EU a přenesenými zákonodárnými sbory mohly vrátit na decentralizované správy. (Keating 2017: 3) To se také potvrdilo, Skotsko opravdu získalo více pravomocí v zemědělské politice. Ovšem rozdělení, co je v kompetenci centrální vlády a co v kompetenci vlády přenesené zůstává i nadále problematické, což se promítá zejména v obchodu se zemědělskými produkty, mezinárodní politice v oblasti životního prostředí a v rybolovu. (Keating 2017: 3) Spojené království již nadále také není součástí Společné zemědělské politiky EU, což pro Skotsko znamená výzvu při zavedení nového systému v této oblasti. Ovšem největší dopad na skotskou ekonomiku má ztráta přístupu na jednotný trh a celní unii, protože nemožnost Skotska obchodovat bez bariér s evropskými zeměmi v EU má nepříznivé dopady na skotskou ekonomiku.

Změny v oblasti přenesení pravomocí budou dále ovlivněny budoucím vztahem mezi Spojeným královstvím a EU. Pro přenesené správy a zejména pro Skotsko by ale bylo lepší, kdyby Spojené království udržovalo s EU blízký vztah. (McEwen 2021: 387) Od budoucího vztahu mezi Spojeným královstvím a EU se totiž budou odvíjet i vztahy přenesených správ s EU. Decentralizované národy upřednostňují samozřejmě vyjednání pokračujícího přístupu na

jednotný evropský trh a zachování volného pohybu v rámci EU, jelikož by poté měly určitou možnost zvážit, do jaké míry mohou udržet užší vztah s EU, i když jsou součástí státu, který již není členem EU. Příkladem takových typů vztahů mohou být například Normanské ostrovy a ostrov Man, které nejsou součástí Evropské Unie, zatímco Gibraltar ano. Dalším příkladem může být rovněž Grónsko, jež není součástí EU od roku 1985, zatímco Dánsko je členským státem EU. EU je tedy v tomto ohledu schopna jisté flexibility. (Hazell 2016: 5) Nicméně překážku pro Skotsko v budování bližších vztahů s EU představují mezinárodní záležitosti, jako je uzavírání mezinárodních dohod, protože ty zůstávají v kompetenci centrální vlády Spojeného království a decentralizované správy tak nemají právo se účastnit mezinárodních vyjednávání. (Reid 2017)

Druhá kapitola práce se zabývala vlivem Brexitu na devoluční uspořádání. Po představení vývoje devoluce ve Skotsku v první části této kapitoly se v druhé části zaměřila na zhodnocení důsledků v oblasti devoluce v období po uskutečnění referenda o Brexitu do současnosti. Představen byl také princip asymetrické decentralizace, který je důležitým nástrojem k uskutečnění toho, že Skotsko může mít odlišné pravomoci než Wales nebo Severní Irsko. Zmíněnými problémy při uplatnění asymetrické decentralizace ve Spojeném království byly geografická nerovnost, přetrvávající složité struktury řízení v administrativě a nejistá dlouhodobá vize, jež nutí jednotlivé samosprávy se přizpůsobovat a neumožňuje dlouhodobější plán pro rozvoj.

Skotsko se za několik desetiletí posunulo od centralizovaného řízení výhradně z Westminsteru k mnohem větší autonomii, přičemž první větší debata o přenesení pravomocí nastala v období vlády Tonyho Blaira. Největšími změnami v oblasti devoluce ve Skotsku v důsledku Brexitu jsou nezapojení EU do celého procesu a s tím související ústavní problémy, financování přenesených samospráv a ekonomické potíže týkající se zejména obchodu, zemědělství a rybolovu. Otázkou také zůstává, jaký bude budoucí vztah Spojeného království s EU, od něhož se bude odvíjet mnoho jiných rozhodnutí o skotské budoucnosti.

3 Vývoj postoje Skotské národní strany k Brexitu

Hlavním tématem této kapitoly bude Skotská národní strana a její postoj v záležitostech vyjednávání o Brexitu. SNP bude nejprve krátce představena jako hlavní politická strana působící ve Skotsku. Dále budou zmíněny dva významné manifesty z let 2001 a 2005 týkající se otázky skotství, nejvíce prostoru však bude věnováno dokumentu skotské vlády z roku 2016 „Scotland’s place in Europe“, který nejlépe interpretuje postoj skotské vlády v tomto období. Tato kapitola také nastíní, jakým způsobem bylo ve Skotsku členství v EU prezentováno. Následně budou v druhé části zkoumány změny v rétorice a postoji SNP k Brexitu, jež budou ilustrovány na několika konkrétních událostech v období od Brexitu do současnosti.

3.1 SNP jako politická strana před Brexitem

Tato část práce se zaměří na postoj Skotské národní strany před Brexitem, přičemž předmětem analýzy bude období od roku 1997 do roku 2016. Podkapitola začíná krátkým představením této politické strany, dále navazuje historickým vývojem v 90. letech a 21. století, kde je pozornost věnována dvěma manifestům z let 2001 a 2005. Dále pokračuje vybranými událostmi v letech 2014-2016, zejména referendem o skotské nezávislosti 2014 a referendem o Brexitu 2016. Na závěr nastíní postoj skotské vlády inspirovaný přímo jejím dokumentem z roku 2016 s názvem „Scotland’s place in Europe“. Zde se nachází návrhy skotské vlády a doporučený postup v souladu se skotskými zájmy. Nakonec je diskutováno to, jak bylo členství v EU ve Skotsku SNP prezentováno.

Skotská národní strana je hlavní politickou stranou ve Skotsku. Její stranická orientace je nejčastěji vlevo od středu. (Fusaro 1979: 362) Vzhledem k tomu, že se považuje za jasně vyhraněnou proevropskou stranu, vnímá Brexit jako hrozbu proti svým strategickým cílům. (Cop 2019: 5) Svůj význam v politice si získala především v důsledku rostoucího nacionalistického rozdělení britského obyvatelstva. V té době ostatně zaznamenaly vzestup i jiné nacionalistické strany v rámci Spojeného království, například Plaid Cymru. (Fusaro 1979: 362)

Při zpětném pohledu na vývoj v rétorice Skotské národní strany lze v 90. letech a zejména v roce 1997 pozorovat zaměření na teritoriální umístění jako základ identity. Souběžně s tím se debata odehrává především na poli ústavního a právního postavení Skotska. (Leith 2008: 88) SNP tedy dříve spojovala skotskou identitu s geografickým umístěním

a ústavním postavením země, zatímco vnější vlivy jako například zahraniční politika a mezinárodní vztahy byly opomíjeny.

Mírné změny nastaly v průběhu 21. století. Zde je třeba zmínit dva manifesty z let 2001 a 2005. První z nich zdůrazňoval smysl pro skotství, což ovšem vedlo k tomu, že SNP vyvolala spíše pocit důležitosti území, než aby byla hlavním cílem skupinová identita. To znamenalo, že skotská identita byla stále spojována s geografickým umístěním země, a ne s lidmi, kteří na daném území žili. Druhý zmíněný manifest však tento trend zcela změnil – neobsahoval téměř žádné aspekty skotství až na dvě zmínky o skotském lidu ohledně záležitostí týkajících se inkluzivní povahy politiky SNP. V tomto momentu šlo mnohem více o Skotsko obecně než o samotný skotský lid, neboť národní smysl se postupně stal velmi amorfním a obyvatelstvo Skotska bylo zmiňováno pouze obecně. (Leith 2008: 89) Skotská identita se tedy postupně změnila. Zatímco dříve byla spojována výhradně s daným územím a jednotnou skotskou identitou, postupem času začala zohledňovat spíše různorodost skotského lidu.

Co se týče novodobého historického vývoje před Brexitem, zde v letech 2014-2016 proběhly dvě významné události. V roce 2014 se konalo skotské referendum o nezávislosti s výsledkem 55 % pro setrvání ve Spojené království. V roce 2016 však v referendu o Brexitu hlasovalo 62 % skotských voličů pro setrvání v EU. (Hassan 2017: 11) V tu chvíli se ukázalo, že Skotsko má jiné preference než zbytek Spojeného království, což otevřelo politickou debatu na téma skotská suverenita, autonomie a vztah Skotska k EU. To se však vylučuje se zachováním jednoty Spojeného království, což vyvolalo jedno z hlavních napětí ve skotské politice.

Skotská vláda se později rozhodla vyjádřit svůj postoj k Brexitu v Bílé knize s názvem *Budoucnost Skotska v Evropě*. To však vyústilo v zásadní politické a ústavní důsledky. Problematická byla například myšlenka účasti Skotska na jednotném trhu a zároveň i celní unii, zatímco zbytek Spojeného království by zůstal mimo. (Hassan 2017: 12) Tato Bílá kniha představovala návrh Skotska, jak i přes Brexit udržet co nejbližší vztah s EU. To se však později ukázalo jako velmi složité.

Postoj skotské vlády je dále popsán i ve dvou dokumentech – prvním je „Scotland, a European Nation.” Tento dokument představuje spíše zdůvodnění a vysvětlení přístupu Skotska ke členství v EU, a to převážně z hlediska jeho politické, historické a kulturní orientace. Argumentuje pro řádný proces jednání o Brexitu, přičemž cílovou skupinou jsou ostatní členské státy EU. Druhý zmíněný dokument s názvem „Scotland’s place in Europe” z roku 2016 cílí

pro změnu převážně na britské publikum. Diskutuje takové možnosti a návrhy, které zmírní dopady Brexitu na Skotsko. (Hassan 2017: 106)

Níže jsou představeny některé zásadní návrhy a doporučený postup skotské vlády vycházející z dokumentu „Scotland's Place in Europe.” V první řadě skotská vláda zdůrazňuje, že nejlepším řešením by bylo i nadále setrvání Spojeného království v Evropské Unii. Pokud však toto není možné, požaduje skotská vláda alespoň pokračování členství v rámci evropského jednotného trhu a celní unie, a to z důvodu minimalizace sociálních a ekonomických škod způsobených odchodem z EU, a také z důvodu, že by toto členství poskytlo určitou platformu pro řešení sporu o hranice mezi Severním Irskem a Irskou republikou. V případě, že vláda Spojeného království tento návrh také odmítá, pak skotská vláda považuje za důležité prosazovat pro Skotsko odlišný přístup umožňující Skotsku zůstat součástí Evropského hospodářského prostoru. Toto přání dále dokládá silnou preferencí obyvatel Skotska zůstat v EU. Skotská vláda v případě britského odmítnutí požadavku členství v rámci jednotného evropského trhu a celní unie také vyjádřila zájem na tom, aby obyvatelé Skotska dostatečně porozuměli dopadům rozhodnutí opustit EU. (External Affairs Directorate 2018)

Skotská vláda rovněž navrhuje další postup v případě britského odmítnutí setrvat na evropském jednotném trhu a celní unii. Ten spočívá v uplatnění článku 50, který rozšíří možnosti dosažení shody v rámci celého Spojeného království v přístupu způsobujícím menší škody. Zároveň se v této situaci hovoří o dalším referendu za předpokladu, že by k němu dal Britský parlament souhlas. Skotsko také není spokojeno s tím, že se dostalo do situace, kdy hlasovalo jediné jinak než zbytek Spojeného království, a trvá na tom, aby se těmto situacím do budoucna předcházelo. Další skotské návrhy a doporučení v tomto dokumentu se týkají stanovení prodloužení přechodného období dohody o vystoupení. Skotská vláda se totiž obává, že zajištění komplexní hospodářské dohody s EU je do dvou let nerealistické a důsledkem tohoto nepřizpůsobení se může dojít ke vzniku dalšího potenciálního období nestability, které by začalo již ke konci roku 2020. Dokument je zakončen slovy o odhodlání zajistit nebo respektive zachovat vzájemně prospěšné budoucí vztahy s evropskými partnery. Skotská vláda zde ujišťuje své evropské spojence, že ať už se v období Brexitu stane cokoli, Skotsko bude vždy mezinárodním národem s orientací směrem ven. (External Affairs Directorate 2018) Skotská vláda tak tímto dokumentem dala najevo, že preferuje členství v EU nebo minimálně zachování si blízkých vazeb s evropskými zeměmi a že hledá způsoby, jak toho dosáhnout.

V průběhu času by se dalo říct, že zatímco Skotsko zůstalo konstantní, skotství jako takové se transformovalo z poněkud etnického a příležitostně exkluzivního na poměrně občanské a naopak inkluzivní, s téměř výhradně zdůrazněným územním aspektem. (Leith 2008: 83) Vnímání skotské identity se tedy změnilo tak, že zatímco dříve byla skotská identita založená spíše na etnickém původu, dnes se stává více občanskou a už je mnohem více poukazováno na územní aspekt, skotskou kulturu nebo například sdílené hodnoty. Tento fakt je v dnešní době podporován také rostoucí mocí Skotského parlamentu, větší kulturní rozmanitostí ve Skotsku a zvýšenou mírou migrace a globalizace.

Zatímco v minulosti byla ve Skotsku zvykem etnická prohlášení, v posledních letech došlo k omezení na pouze politicky orientovaná protianglická prohlášení. Jinými slovy, negativní termíny jsou nadále používány v politické rétorice SNP, nikoliv však s ohledem na národní příslušnost. (Leith 2008: 89) To znamená, že zatímco dříve byla etnická prohlášení používána jako snaha etnicky se vyhranit a odlišit od zbytku Spojeného království a mít svoji vlastní skotskou národnost, v dnešní době jsou tyto výrazy uplatňovány pouze při dosahování politických cílů. SNP tyto výrazy užívá pouze k odlišení se od jiných politických stran, ale ne v souvislosti s národní příslušností. Tyto pokusy SNP o vytvoření identity byly vždy spojeny se snahou o získání nové podpory, aniž by strana ztratila své tradiční příznivce. Ovšem za předpokladu, že jedinou politickou výhodou, kterou si SNP zachovává, je snaha o nezávislost, to může mít opačný efekt, tedy snížení počtu voličů. (Leith 2008: 90) Toto tvrzení je však příliš zjednodušující, neboť opomíjí, že voličské preference ovlivňuje i mnoho jiných faktorů, jako například zaměstnanost, ekonomická stabilita či bezpečnost, a tak přesto, že je snaha o nezávislost pro SNP důležitá, zvýšení či snížení počtu voličů závisí na více okolnostech.

SNP prezentovala ve Skotsku členství v EU jako způsob dosažení skotské suverenity. Vyšší podpora pro setrvání v EU tak byla částečně důsledkem snahy SNP o propojení mezi členstvím v EU a perspektivou nezávislosti. (Hassan 2017: 49) SNP tedy využívala členství v EU pro své politické cíle.

Tato kapitola nejprve stručně představila Skotskou národní stranu a její historický vývoj. Nejvíce prostoru bylo věnováno hlavním událostem, jež mohly mít zásadní vliv na formování a směřování strany. Těmi byly dva manifesty z let 2001 a 2005, referendum o skotské nezávislosti 2014 a referendum o Brexitu 2016. V druhé části této kapitoly byly představeny dva dokumenty, „Scotland, a European Nation” a „Scotland’s place in Europe”, na

jejichž základě tato práce prezentuje postoj SNP k Brexitu v roce 2016. Na závěr tato kapitola poukazuje na změny související s vnímáním skotské identity.

3.2 Pozice SNP po Brexitu

Tato kapitola nastíní vývoj postoje SNP od roku 2019 do současnosti, přičemž se zaměří zejména na její rétoriku a kroky v tomto období. Budou zmíněny zejména události, které o aktuálním postoji a pozici SNP vypovídají nejvíce. Těmi jsou bezpochyby volby do Britského parlamentu v roce 2019 a s nimi související předvolební manifest, volby do Skotského parlamentu v roce 2021, dále revize dohody o vystoupení, jež Skotsko považuje za velké zklamání, a v neposlední řadě stále probíhající debata o druhém skotském referendu o nezávislosti, kde již bylo stanoveno předběžné datum konání na 19. října 2023. Kromě uvedených témat se bude kapitola věnovat také rétorice SNP o negativních důsledcích Brexitu na Skotsko a na závěr budou předneseny dvě strategie, které SNP v období po referendu zvolilo, aby dalo najevo svůj postoj. První z nich je snaha o srovnávání a zejména zvýraznění kontrastu mezi přístupy Skotska a Westminsteru v klíčových otázkách ekonomických, migračních či mezinárodních záležitostí. Druhá se týká budování tzv. „Nového Skotska“, přičemž jejím cílem je objasnit skotskému obyvatelstvu budoucnost Skotska a zároveň slouží jako propagace skotské nezávislosti.

I přes všechny potenciální skotské snahy otevřít debatu na téma druhé referendum o nezávislosti Nicola Sturgeon v únoru 2019 oddálila vyzvání k okamžitému referendu, dokud nebude otázka Brexitu vyřešena. (Cop 2019: 5) Ovšem v manifestu SNP před volbami v prosinci 2019 byl tento požadavek o konání referenda o nezávislosti v roce 2020 znovu zahrnut. Boris Johnson však tento požadavek odmítl. (Paun 2018)

Další významnou událostí byla revize dohody o vystoupení. Tato revidovaná podoba dohody nejen, že zmařila skotské naděje na přístup k jednotnému evropskému trhu nebo celní unii, ale také dostala Skotsko do pozice konkurenční nevýhody vůči Severnímu Irsku. Dále také ukončila volný pohyb osob a způsobila komplikace v politice rybolovu. (External Affairs Directorate 2019) Představitelé SNP projeví zklamání v reakci na tuto dohodu o vystoupení. To, že si britská vláda zvolila tvrdý Brexit, hodnotili jako zřeknutí se mnoha výhod, které členství v EU přináší. Navíc změny v oblasti rybolovu poukazují dle SNP na to, že hlavní sliby britské vlády byly tímto krokem porušeny. Z projevu Nicoloy Sturgeon jsou dále patrné obavy, že tento tvrdý Brexit bude ještě obtížnější, než Skotsko očekávalo, a že zásadním způsobem naruší skotskou ekonomiku a společnost. Dále je v projevu zmíněno, že SNP dělá vše pro to,

aby důsledky kroků britské vlády zmírnily, ale že některé věci mimo jejich kompetenci ovlivnit nemohou. Na závěr upevňuje skotskou pozici a projev končí slovy o tom, že Skotsko má právo zvolit si svoji vlastní budoucnost jako nezávislá země a případně i znovu získat výhody plynoucí z členství v EU. (Sturgeon 2020)

Další plány uspořádat referendum se objevily v červnu 2022. V tomto případě byl požádán Lord Advocate, aby vyjednal u Nejvyššího soudu povolení uspořádat referendum. (Paun 2018) SNP totiž považovala vystoupení Skotska z EU za čin proti skotské vůli (vzhledem k tomu, že Skotsko hlasovalo z většiny pro setrvání) a za ospravedlnění uskutečnit druhé referendum o nezávislosti. Ostatně referendum o nezávislosti bylo jedním z klíčových bodů SNP předvolebního manifestu již v květnu 2021 při příležitosti konání voleb do Skotského parlamentu. Tento záměr byl odhalen v březnu 2021, kdy SNP zveřejnila návrh zákona o referendu o nezávislosti, přičemž cílem bylo uspořádat toto referendum do konce roku 2023. (UK & Ireland Points of View Reference Centre 2022: 3) Vzrůstající napětí a tlak na uspořádání referenda, kdy skotským voličům již nestačila pouhá prázdná slova, nakonec vyústil v další kroky skotské vlády vstříc k opravdovému jednání. Datum konání druhého referenda bylo předběžně stanoveno na 19. října 2023, Nejvyšší soud však v září 2022 rozhodl o tom, že Skotský parlament nemá pravomoc uspořádat referendum o nezávislosti, pokud mu nebude udělen souhlas Britského parlamentu, protože taková pravomoc by mohla ohrozit zájmy celého Spojeného království.

S postupem času se SNP v rámci svých požadavků na nezávislost Skotska odklání od paradigmatu suverénního národního státu a přeformulovává svůj nárok na suverenitu s ohledem jednak na pokročilý stupeň rozhodování, který poskytuje decentralizované institucionální uspořádání, ale také s ohledem na rámec nadnárodních řádů, jako je například Evropská unie. (Thiec 2021) Skotská vláda dále zveřejnila několik článků analyzujících místo Skotska v Evropě a na základě zkoumání řady oblastí od obchodu přes pracovní sílu dospěla k závěru, že Brexit má viditelně negativní dopad na kvalitu života skotských obyvatel i řadu firem a podniků. (UK & Ireland Points of View Reference Centre 2022: 3) Tyto důsledky jsou rovněž jedním z argumentů SNP pro podporu nezávislosti Skotska.

I v současnosti SNP využívá konkrétní strategie, kterými dává najevo svůj postoj. V prvé řadě začala více intenzivně pracovat na svých plánech na skotskou nezávislost prezentovanou jako symbol otevřeného mezinárodního národa, čímž zdůrazňuje kontrast s rozhodnutím britské vlády o Brexitu. Snaží se tak britskou vládu zobrazit jako někoho, kdo

se izoluje od Evropy i jiných zemí, zatímco nezávislé Skotsko by ztělesňovalo progresivní hodnoty mezinárodní spolupráce a propojení (zvláště v případě opětovného vstupu samostatného Skotska do EU), rovnosti, příležitostí a rozmanitosti. (Thiec 2021) Toto poukazování na rozdílné postoje mezi oběma vládami má v občanech opět vzbudit touhu po nezávislosti a zřejmě i strach z toho, co britská vláda svým rozhodnutím způsobí a jaké důsledky to pro Skotsko bude mít. SNP se totiž snaží o to, aby se alespoň více než polovina Skotů přiklonila k nezávislosti. (Thiec 2021) Je pravdou, že politika Westminsteru může být nyní vnímána jako izolacionistická, zároveň však ale platí, že toto vnímání bylo využito jako strategie SNP při snaze o nezávislost.

Tyto rozdíly mezi přístupem skotské vlády a centrální vlády Spojeného království jsou dále ilustrovány na případu ekonomiky a na problému přistěhovalectví a migrace. V prvním případě jde SNP o to poukázat opět na britskou izolaci nejen politickou, ale i ekonomickou, zatímco SNP díky své vizi Skotsko staví do role otevřenosti vůči jiným zemím, v níž panuje mezinárodní konsenzus. Tím SNP zdůrazňuje svou důvěryhodnost. V případě problémů migrace a přistěhovalectví jde zase o Skotskem vyjádřené přání o pokračování volného pobytu osob. Ostatně tímto způsobem Skotsko již několik let řeší svůj demografický pokles populace a současně kladně hodnotí dopady migrace na ekonomiku a kulturní rozmanitost obyvatel. V souvislosti s tím je důležité poukázat na skutečnost, že v momentě, kdy byly vzneseny pochybnosti o tom, zda občané EU žijící ve Spojeném království mohou v zemi zůstat i po Brexitu, Skotsko neváhalo a okamžitě se kladně vyjádřilo. Tento přístup byl poté opět stavěn do kontrastu s postojem britské vlády, která nesouhlasila s přístupem Skotska a viděla přistěhovalectví spíše jako něco dočasného, kdy se migranti po určité době vrátí zpět do své země. (Thiec 2021)

Skotsko následně zvolilo ještě druhou strategii, která je zároveň i cílem – jedná se o vybudování „Nového Skotska“, o čemž informuje skotská vláda i na svých oficiálních webových stránkách. Informace zde obsažené mají nejen objasnit budoucnost Skotska jeho obyvatelstvu, ale také slouží jako určitý způsob propagace skotské nezávislosti. Prozatím jsou na této stránce publikovány tři články. První z nich pojednává o nezávislosti v moderním světě, druhý se týká obnovy demokracie skrze nezávislost a třetí se zabývá silnější ekonomikou díky nezávislosti. Skotsko tímto způsobem i nadále vymezuje svůj postoj k referendu o Brexitu. (Scottish government 2022) Skotsko se tedy snaží poskytnout alternativní vizi své politiky k politice Westminsteru, faktem ovšem zůstává, že to stále může sloužit jako nástroj pro podporu myšlenky skotské nezávislosti.

Třetí kapitola této práce se zabývala postojem SNP k Brexitu a s tím související skotskou nezávislostí. Stručně představila SNP jako politickou stranu, vysvětlila dva manifesty z let 2001 a 2005, které vysvětlují tzv. otázku skotství, a za pomoci vybraných důležitých událostí v letech 2014-2016 prezentovala skotské cíle a preference v následujících letech. Velkou část kapitoly poté tvořil dokument skotské vlády "Scotland's Place in Europe", který nejvíce objasnil skotské zájmy a za pomoci návrhů skotské vlády dále odhalil možný přístup v mnoha záležitostech týkajících se členství v EU. Kromě toho poskytl také jistý vhled do toho, jak bylo Skotsko pod vládou SNP formováno.

Co se tedy týče postoje SNP k výše uvedeným záležitostem, tato část práce vycházela zejména z dokumentů skotské vlády a z projevů jejich hlavních představitelů. Dále byl postoj SNP ilustrován také na konkrétních událostech, kterými byly volby v roce 2019 a 2021, skotská reakce na revizi dohody o vystoupení nebo probíhající debata o skotské nezávislosti, čímž dochází k vzájemnému prolínání s kapitolou následující. Závěrem tedy je, že skotská vláda pohlíží na rozhodnutí o Brexitu stále negativně, ale už zaujímá spíše distancující se postoj, respektive tuší, že situaci příliš nezmění. Snaží se však určitými způsoby alespoň ovlivnit vnímání této události skotskými občany a s tím i budoucnost Skotska, k čemuž využívá především dvě strategie. První z nich je snaha o prohloubení kontrastu mezi SNP a přístupem Westminsteru, druhou je myšlenka budování tzv. Nového Skotska. Kromě toho stále probíhá diskuse o možném druhém referendu o nezávislosti, ale ani samotná SNP si není jistá, zda by tímto krokem získala takovou podporu skotských občanů, která je potřeba. I proto se tedy snaží vnímání a myšlení ve skotské společnosti různými způsoby ovlivnit.

4 Proměna diskuse o nezávislosti v důsledku Brexitu

Poslední kapitulu této bakalářské práce tvoří debata o nezávislosti. V první části kapitoly, zabývající se debatou o nezávislosti do roku 2016, bude objasněna situace ohledně referenda o skotské nezávislosti z roku 2014 a v druhé části bude následovat diskuse o druhém referendu o nezávislosti. Pro tuto kapitolu bude významný také skotský hlas v rámci Spojeného království. Skotsko totiž chce Westminster přesvědčit o tom, že může být ve vyjednávání o Brexitu a rozhodování o společné budoucnosti rovnocenným partnerem, který si tudíž zaslouží více pravomocí. To může ovšem opět sloužit jako jeden z kroků pro uskutečnění SNP cíle, kterým je skotská nezávislost. Nejde tedy primárně tolik o skotskou identitu jako spíše o to, aby byly skotské požadavky v rámci UK zohledněny. Celá kapitola bude následně zakončena zhodnocením změn v otázce skotské nezávislosti, k nimž v důsledku Brexitu došlo. Tyto změny budou představeny na základě konkrétních událostí a vývoje v období od Brexitu do současnosti.

4.1 Debata o nezávislosti před Brexitem

Poslední podkapitola práce se zabývá vývojem v otázce skotské nezávislosti před Brexitem. V této části práce bude představena první debata o skotské nezávislosti. Primárně se zaměří na skotské první referendum o nezávislosti uskutečněné v roce 2014 a představí nejdůležitější okolnosti tohoto referenda. Nejprve bude nastíněn kontext, který vedl k uskutečnění referenda, poté samotné referendum a na závěr události, které následovaly až do období před referendem o vystoupení z Evropské unie.

V obou případech debaty o nezávislosti Skotska se zdá být členství v EU důležitým spojovacím prvkem. I v období před referendem o nezávislosti v roce 2014 se v politických debatách často objevovalo téma členství v EU, ale nejčastěji v kontextu toho, že se Skotsko obávalo, aby jejich nezávislost nijak neohrozila členství v EU. (McHarg 2017: 1) Nicméně od uskutečnění referenda se skotská vláda soustředila opět spíše na domácí politiku a přenesení dalších pravomocí na Skotsko tak jako dříve. (Hughes 2016: 10) To naznačuje, že priority skotské politiky se mění a ovlivňuje ji více faktorů. Debata o skotské nezávislosti tak není pouze o vztahu Skotska k EU, ale také o vztahu Skotska ke Spojenému království.

V období před referendem o nezávislosti 2014 byly argumenty pro nezávislost Skotska takové, že stávající systém decentralizace je nedostatečný, protože skotské instituce nejsou

adekvátně chráněny ústavou a Skotsko kvůli tomu nemá takový vliv na rozhodování ve Spojeném království. (McHarg 2017: 5) EU měla před referendem 2014 ke skotské nezávislosti spíše negativní postoj, protože převládal strach, že by skotská nezávislost mohla povzbudit i jiná separatistická hnutí k nezávislosti, například Katalánsko. (Hughes 2016: 17) Tento odmítavý postoj vůči skotské nezávislosti ze strany EU byl poté použit jako jeden z hlavních argumentů zastánců setrvání Skotska v rámci Spojeného království. Argumenty pro i proti nezávislosti tedy byly ovlivněny jak vnějšími, tak vnitřními faktory.

Tehdejší první ministr Alex Salmond, předchůdce Nicolý Sturgeon, pronesl v létě 2013 šest projevů symbolizujících šest odborů, jejichž bylo Skotsko členem, jmenovitě měnovou unii, obrannou unii, EU, sociální unii, unii korun a hospodářskou a politickou unii. (Thiec 2021) Tím zdůraznil, jakým způsobem je Skotsko se zbytkem Spojeného království propojeno, což přispělo k debatě o nezávislosti tím, že to poukázalo na dopad skotské nezávislosti na jednotlivé unie.

Okolo roku 2014 se hovořilo ze strany Skotska o tzv. sociální unii mezi Skotskem a Spojeným královstvím, která by nahradila unii politickou poté, co by se Skotsko stalo nezávislým. Tento nový vztah byl skotskou vládou prezentován jako rovnocennější. (Thiec 2021) To dokazuje, že skotská vláda již dříve usilovala o nový rovnocennější vztah se Spojeným královstvím.

Skotské referendum o nezávislosti v roce 2014 představovalo pro Spojené království v podstatě největší test od časů decentralizace. (McEwen 2021:1-2) V roce 2014 při uspořádání referenda nebyla legislativní pravomoc Skotského parlamentu uspořádat referendum zcela vyřešena, ale spíše obejita za pomoci dohody z Edinburghu mezi skotskou vládou a vládou Spojeného království z roku 2012, jež umožnila jednorázové uspořádání referenda. (McHarg 2017: 12) V referendu v roce 2014 hlasovalo 45 % voličů pro podporu skotské nezávislosti a 55 % voličů proti. (Cop 2019: 5) Toto neúspěšné referendum nakonec vedlo ke změně vedení v rámci SNP. (Cop 2019: 5) Od té doby se podpora pro nezávislost poněkud zvýšila. (Hughes 2016: 14) Mezi důležité aspekty debaty o nezávislosti v roce 2014 patřily měna, hranice a fiskální politika. (Hughes 2016: 15) Kromě zákonnosti referenda debatě o nezávislosti dominovala také témata jako členství v EU, obrana a příjmy z ropy a plynu. (Thiec 2021)

Důležitou událostí byl projev Davida Camerona v Bloombergu v lednu 2013, kde oznámil, že pokud jeho strana zvítězí ve všeobecných volbách v roce 2015, do roku 2017 uspořádá referendum o vystoupení z EU. V reakci na to Skotsko předložilo návrh na tzv. dvojí

dimenzi nezávislosti, což byl návrh skotské vlády na zachování vazeb v rámci Spojeného království a zároveň posílení vztahů s EU. Kromě toho skotská vláda zareagovala také několika dokumenty a následně také projevy, jimiž se distancovala od protievropského postoje Spojeného království. V tu chvíli se objevily skotské obavy, že bude vyčleněno z EU proti své vlastní vůli. (Thiec 2021) Postoj, který SNP zaujala, aby se distancovala od postoje britské vlády, naznačoval, že Skotsko chce být vnímáno jako národ s vlastními prioritami a zájmy, jenž se mohou lišit od priorit a zájmů Spojeného království.

Tato podkapitola shrnula první skotskou debatu o nezávislosti a referendum o skotské nezávislosti 2014. Bylo popsáno jedno z hlavních napětí v politice Spojeného království, jež ukázalo, že v tomto období se ještě více prohloubily rozdíly mezi Skotskem a zbytkem Spojeného království. Skotsko se se svými politickými zájmy a prioritami odklonilo od zbytku Spojeného království, což přetrvává dodnes. Také je patrné, že obě skotská referenda o nezávislosti mají několik společných rysů. Následující kapitola mapuje změny v debatě o nezávislosti, ke kterým v důsledku Brexitu došlo a odhaluje tyto společné rysy obou skotských referend.

4.2 Debata o nezávislosti po Brexitu

Poslední podkapitola této bakalářské práce analyzuje směr, jakým se ubírá debata o skotské nezávislosti od roku 2016 v důsledku Brexitu. Zdá se, že rétorika představitelů SNP je nejednoznačná, faktem ovšem zůstává, že Skotsko stále hledá cesty, jakými by mohlo diskusi o nezávislosti dále udržet, neboť získávání podpory pro tuto myšlenku je jedním z hlavních bodů programu SNP. Aktuální pokusy o znovuotevření debaty o nezávislosti se soustřeďují na vyjednání možného druhého referenda o nezávislosti a zároveň na uskutečnění diskuse o demokratickém deficitu v rámci UK. Kromě toho jsou odborníky stále přehodnocovány důsledky Brexitu na Skotsko, ať už se jedná o pozitivní či negativní dopady, jelikož stále není zřejmé, které převažují. Zatímco zastánci nezávislosti čekají na konkrétní akce vstříc k nezávislosti, odpůrci nezávislosti se od tohoto distancují a SNP si bude muset dříve nebo později zvolit i za cenu ztráty přízně mnoha voličů, jakým z těchto dvou směrů se vydá.

SNP, pro níž je skotská nezávislost hlavním bodem vládního programu, plní roli ústředního aktéra skotského separatismu. (Duclos 2020: 226) Po oznámení výsledků referenda o Brexitu 2016 se dalo předpokládat, že dojde k nárůstu voličské základny podporující skotskou nezávislost, nicméně se tak nestalo. (Duclos 2020: 226) Z toho lze tedy usoudit, že pro skotské

voliče není referendum o Brexitu dostatečným důvodem pro nezávislost a že jsou tu i jiné faktory, které mají vliv na jejich volební preference.

Nekonzistentní rozhodování SNP od roku 2016 mělo za následek rozdělení hnutí za nezávislost. Rétorika SNP byla v tomto období poměrně nejednoznačná, SNP ve svých zprávách bojovala za nezávislost, ale zároveň mnohdy podnikala konkrétní akce, které byly s vizí nezávislosti v rozporu. Jedním z takových velmi kontroverzních kroků bylo odložení druhého referenda o nezávislosti, dokud nebude vyřešen proces Brexitu. (Duclos 2020: 244) Těmito kroky však SNP může ztratit své příznivce, kteří jsou nezávislosti nakloněni, což by vedlo ke snížení podpory této politické strany.

V historickém kontextu bylo vždy obtížné najít kompromis mezi zastánci členství EU a nacionalisty, kteří naopak toto členství považovali za ztrátu suverenity země. Ostatně to bylo v 70. letech důvodem, proč se SNP postavilo proti členství v EU. SNP poté propojením nezávislosti s Brexitem vytvořilo několik zlomových linií v hnutí za nezávislost, což může jistým způsobem ohrozit soudržnost strany a v krajním případě i hnutí za nezávislost samotné. (Duclos 2020: 244) Propojení skotské nezávislosti a Brexitu tedy bylo riskantním krokem ze strany SNP, který může oslabit podporu pro nezávislost.

V současnosti SNP i nadále obviňuje vládu Spojeného království z nerespektování demokracie a právního státu, jak zmiňuje Nicola Sturgeon ve svém dokumentu ze dne 14. června 2022. (Torrance 2023: 71) SNP i ve volebním manifestu v roce 2021 tlačila vládu ve Westminsteru do povolení uspořádat druhé referendum o nezávislosti s tím, že pokud tak neučiní, bude to SNP považovat za další důkaz zmíněného demokratického deficitu. Proti tomu se postavili a toho zároveň využili skotští konzervativci, kteří vybízeli k tomu, aby SNP nezískala ve volbách většinu – ovšem neúspěšně, SNP podle očekávání dokázala opět zvítězit. (Torrance 2023: 71) Nerespektování demokracie a právního státu je dalším argumentem pro SNP v jejích snahách o uskutečnění druhého referenda o nezávislosti a vzhledem k vysoké podpoře SNP ve volbách lze očekávat, že tlak k uspořádání tohoto referenda bude pokračovat.

Referendum o vystoupení z EU prospělo SNP v mnoha ohledech. V první řadě SNP získala legitimní důvod k opětovnému otevření debaty o nezávislosti po neúspěšném prvním pokusu v roce 2014. Ještě významnější ale je, že referendum o Brexitu dále posílilo myšlenku, že v rámci Spojeného království je problém demokratického deficitu, který ovlivňuje zejména Skotsko, a že jediným řešením je skotská nezávislost. (Duclos 2020: 243) Brexit ve výsledku může mít dlouhodobý vliv na politickou situaci ve Spojeném království, zejména tedy

v kontextu skotské debaty o nezávislosti, protože způsobil důsledky, které byly méně očekávané oproti těm, s nimiž bylo Spojené království předem obeznámeno.

Brexit sice nijak výrazně neovlivnil volební chování ve Skotsku, nicméně má významný dopad na skotskou politiku zejména v oblasti skotské nezávislosti. Jednak tedy znovu podnítil debatu o této nezávislosti, zároveň však také otevřel jisté ústavní otázky týkající se uspořádání Spojeného království nebo přerozdělování pravomocí. Do určité míry dále přispěl k mobilizaci nacionalistického sentimentu, a to prostřednictvím obav z důsledků Brexitu ve Skotsku. (Martill 2022: 6) Nelze však tvrdit, že kořeny skotského nacionalismu jsou způsobeny Brexitem – jejich vývoj trval několik desítek let a za nejjasnější příčinu je možné pokládat stav, kdy skotští voliči a skotské obyvatelstvo obecně vnímalo jistou ignoraci svých požadavků a zájmů ze strany Westminsteru. (Tannam 2016: 11-14)

Pro zhodnocení dosavadního stavu v otázce skotského referenda o nezávislosti je nutné nastínit, co se stalo ve skotské politice na přelomu roku 2022-23. To, jakým směrem se bude Skotsko ubírat, záviselo na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci zákona o referendu o tom, zda bude pořádání referenda ve skotské pravomoci nebo nikoliv. V prvním případě by následovala skotská žádost o schválení konání referenda Skotským parlamentem, kdežto v případě opačném, jestliže by návrh zákona o referendu nespadal do pravomocí Holyroodu, by bylo vyústění takové, že SNP by v příštích všeobecných volbách ve Spojeném království požadovala „de facto“ referendum, kde by bylo jedinou otázkou to, zda by Skotsko mělo být nezávislé. (Torrance 2023: 95-96) Soud však v září 2022 rozhodl tak, že pořádání referenda není ve skotské pravomoci a že je k tomu zapotřebí souhlas Britského parlamentu.

Dalším důležitým krokem bylo, když Nicola Sturgeon oznámila, že se bude v březnu 2023 konat zvláštní stranická konference SNP týkající se druhého referenda o nezávislosti, ale krátce na to, 15. února, rezignovala. Očekávalo se tedy, jak objasní SNP své další kroky poté, co bude zvolen nový skotský premiér. (Paun 2018) Během února oznámili svoji kandidaturu na post skotského premiéra Ash Regan, Humza Yousaf nebo Kate Forbes. Nakonec zvítězil Humza Yousaf. (Paun 2023) V souvislosti se zmíněnou rezignací je třeba naznačit možný budoucí vývoj týkající se skotské nezávislosti. SNP si oficiálně zvolila svého nového premiéra 27. března 2023, přičemž volby proběhly s využitím preferenčního volebního systému, nicméně celá situace může ovlivnit to, jak se bude dále odvíjet debata o nezávislosti ve Skotsku. Stranická konference, která se dle Sturgeon měla konat v březnu 2023, byla odložena až na období po uskutečnění voleb. (Paun 2023) Nicméně Sturgeon se před svým odchodem z funkce

vyjádřila, že by SNP měla definovat příští všeobecné volby Spojeného království jako “de facto” referendum o nezávislosti. Alternativní verze této strategie by mohla být případně použita při volbách do Holyroodu v roce 2026. (Paun 2023)

Podstatné pro Skotsko i nadále zůstává to, jak využívá své omezené zdroje a rozvíjí vlastní evropskou strategii v kontextu svých přenesených pravomocí a ambicí v oblasti své nezávislosti. Ostatně Skotsko, ač samo není členem EU, se může inspirovat strategiemi menších států EU a pokusit se své nedostatky, co se týče budování sítí, účasti na politických debatách a určitého vlivu díky zapojení do dění v EU, vykompenzovat právě zaměřením zdrojů nebo také budováním vztahů s jinými zeměmi a institucemi EU. (Hughes 2020: 16)

Poslední kapitola této práce analyzovala proměnu diskuse o nezávislosti, ke které v důsledku Brexitu došlo. Tato kapitola vycházela zejména z referenda o skotské nezávislosti v roce 2014 a ze současné debaty o druhém referendu o skotské nezávislosti. Situace je nyní taková, že SNP stále hledá cesty a způsoby, jakými by se k potenciální nezávislosti mohla přiblížit, v posledních měsících s ohledem na vzrůstající tlak voličů pro nezávislost začala jednat více konkrétně, což nakonec vyústilo ve stanovení data pro uspořádání referenda o skotské nezávislosti 19. října 2023. Nejvyšší soud však Skotsku pravomoc pořádat referendum bez britského souhlasu neudělil a po rezignaci Nicolou Sturgeon byl novým předsedou SNP zvolen Humza Yousaf, což byl kandidát doporučený SNP i Nicolou Sturgeon. Lze tedy očekávat, že nové vedení strany cíle směřování SNP příliš nezmění a bude tak navázáno na kroky předchozího vedení až na drobné odchylky.

Závěr

Cílem práce je analýza politicko-ústavních změn ve Skotsku, které jsou důsledkem vystoupení Spojeného království z Evropské Unie. Konkrétně se jedná o změny ve třech oblastech, jimiž jsou vliv Brexitu na proces devoluce, vývoj postoje SNP k Brexitu a vliv Brexitu na debatu o nezávislosti Skotska. Pro tuto práci byly stanoveny následující výzkumné otázky: *Jakým způsobem Brexit ovlivnil devoluci? Jak se vyvíjel postoj Skotské národní strany v otázce Brexitu? Do jaké míry Brexit ovlivnil debatu o nezávislosti Skotska?*

Odpověď na první výzkumnou otázku, jakým způsobem Brexit ovlivnil devoluci, zní:

První změnou, která nastala v důsledku Brexitu v oblasti devoluce, je již samotné nezapojení EU. Evropská Unie dlouhou dobu financovala přenesené správy ve Spojeném království a zároveň měla výlučně ve své pravomoci některé oblasti politiky. Kromě toho také přispěla k rozsáhlejší formě přenesení pravomocí. To se však s Brexitem změnilo a nyní se tedy řeší, jak tyto pravomoci přerozdělit mezi Westminster a Skotsko a kdo bude financovat přenesené správy po Brexitu. V tomto ohledu je třeba zmínit, že nejistota ohledně financování přenesených správ je dlouhodobým problémem, který správám brání v tom, mít nějakou dlouhodobou vizi vlastní politiky, aniž by se musely neustále přizpůsobovat změnám.

Další změnou je, že Skotsko usiluje o rozšíření pravomocí v mnoha oblastech, například v životním prostředí, zemědělství, rybolovu, rozvoji venkova, ochraně práce a předpisů, pracovním právem, imigraci, rovnosti, bezpečnosti a zdraví. Dříve byly součástí této diskuse i oblasti finančních služeb, profesní regulace či sociální ochrany. Ve výše uvedených oblastech jsou však omezení v podobě mezinárodních závazků, jež zůstávají i nadále v pravomoci Westminsteru. Doposud však nebylo rozhodnuto o tom, která strana jaké pravomoci získá.

Jak již bylo řečeno, další změnou a úskalím zároveň, které bylo v oblasti devoluce identifikováno, je problém financování samospráv, jež byly doposud financovány EU. Zde se nabízí dvě možná řešení – buď se Spojené království připojí k náhradnímu financování (to by znamenalo, že si Spojené království k financování samospráv zajistí jiné zdroje, ať už z vlastních rozpočtů či dárcovských organizací), a nebo si stanoví své vlastní regulační požadavky a pokusí se nahradit finance z fondu EU svými vlastními programy a předpisy. Kromě toho lze v oblasti devoluce očekávat taktéž změny ekonomické, zejména v zemědělství a rybolovu. Změny v důsledku Brexitu je možné předpokládat i v sociální politice a další

přechody a změny v rozsahu a povaze správních funkcí. To se týká zejména financování univerzitního výzkumu, sociálních fondů a životního prostředí.

Brexit ovlivnil oblast devoluce rovněž tím, že vyvolal napětí ústavního charakteru, což může vést k ještě větší diferenciaci, tedy k tomu, že jednotlivé země se ještě více vzdálí od centrální vlády a budou se ubírat svým vlastním směrem. Přenesené správy by poté mohly vyzvat k přehodnocení dohod o přenesení pravomocí, zatímco centrální vláda UK by musela odolávat tlakům na skotskou nezávislost a udržet politickou dohodu v Severním Irsku. Vývoj této situace však závisí na budoucím vztahu mezi Spojeným královstvím a EU, od něhož se bude dále odvíjet i vztah mezi EU a přenesenými správami. Jelikož tyto nové vztahy ještě nejsou stanoveny, aktuálně není možné určit, jak dalekosáhlé důsledky bude Brexit v oblasti devoluce mít. Nicméně Brexit může ve výsledku poskytnout buď centralizační nebo naopak decentralizační impuls k urovnání decentralizace.

Odpověď na druhou výzkumnou otázku, jak se vyvíjel postoj Skotské národní strany v otázce Brexitu, zní:

Postoj SNP k referendu o Brexitu a k rozhodnutí britské vlády opustit EU zůstává stejný, SNP s tímto krokem stále nesouhlasí, nicméně podle očekávání je nyní snaha a angažovanost SNP v tom celou situaci nějak ovlivnit nebo změnit menší. To je zapříčiněno zřejmě jednak delším časovým horizontem, kdy skotské naděje celé rozhodnutí zvrátit jsou menší, a dále také nejistotou SNP, zda budou mít v tomto úsilí mezi svými voliči dostatečný počet příznivců nebo to bude mít spíše opačný efekt. SNP si je zároveň vědoma toho, že tato šance uspořádat referendum bude na dlouhou dobu jedinou možností. Nicméně referendum by musela uspořádat tehdy, až bude přesvědčena, že v něm může uspět. Dalším problémem ovšem je, že SNP má v současné době těžší výchozí pozici, neboť předtím byla perspektiva skotské nezávislosti SNP několik let spojována s členstvím v EU a nyní musí myšlenku nezávislosti postavit na jiných základech, jelikož Brexit toto spojení narušil.

Poslední konání SNP ukazuje, že strana se sice angažuje v prosazování druhého referenda o nezávislosti, ale na druhou stranu je velmi opatrná. Požadavek druhého referenda o nezávislosti byl zahrnut v předvolebních manifestech v letech 2019 a 2021, tedy při příležitosti konání voleb do britského, potažmo Skotského parlamentu. Nicméně v únoru 2019 přišla Nicola Sturgeon s poněkud kontroverzním krokem – tím bylo oddálení referenda o nezávislosti do doby, dokud nebude vyřešena otázka Brexitu. Další plány na uspořádání referenda se objevily v červnu 2022, tentokrát však se zapojením Lord Advocate. To vyústilo

ve stanovení data pro druhé referendum o skotské nezávislosti na 19. října 2023. V září 2022 však Nejvyšší soud rozhodl, že Skotsko nemůže uspořádat referendum bez souhlasu Britského parlamentu, a tak je v tuto chvíli budoucnost ohledně uskutečnění referenda opět nejistá.

Další významnou událostí mapující postoj SNP k Brexitu byla revize dohody o vystoupení. Ohledně té SNP vyjádřila velké zklamání, a to z několika důvodů. Kromě toho, že dohoda definitivně zmařila skotské naděje na přístup k jednotnému trhu nebo celní unii, postavila také Skotsko do konkurenční nevýhody vůči Severnímu Irsku, rozhodla o ukončení volného pohybu osob a odhalila další komplikace i v politice rybolovu. Sturgeon ve svém projevu v reakci na tuto dohodu přednesla, že zásadním způsobem naruší skotskou ekonomiku a společnost a znovu poukázala na negativní důsledky takových kroků ze strany britské vlády. Skotská vláda totiž i nadále zastává názor, že Brexit má viditelně negativní dopad na kvalitu života skotských obyvatel i na fungování řady firem a podniků. Tato revize dohody tedy opět ukázala, jaký postoj SNP k Brexitu má.

Celkově však lze současný postoj SNP k Brexitu chápat tak, že jedná spíše opatrně a využívá jiných prostředků a způsobů, jak se vůči Brexitu vymezit. SNP stále zmiňuje negativní důsledky Brexitu pro Skotsko. Rétorika strany je mnohdy taková, že staví do kontrastu otevřené, prosperující a mezinárodně orientované Skotsko s izolacionistickou politikou britské vlády, čímž se snaží od britského přístupu distancovat a zároveň získat větší podporu pro myšlenku skotské nezávislosti. O totéž usiluje rovněž budováním tzv. „Nového Skotska“, což je skotská snaha dokázat, že Skotsko může fungovat jako nezávislý stát. Tímto způsobem se zároveň snaží získat větší podporu voličů pro myšlenku skotské nezávislosti.

Odpověď na třetí výzkumnou otázku, do jaké míry Brexit ovlivnil debatu o nezávislosti Skotska, zní:

Upadající debata o nezávislosti Skotska byla rozpoutána tím, že v době odchodu Spojeného království z EU byla jednou ze zvažovaných možností i možnost „tvrdého“ Brexitu. To by znamenalo, že by UK opustilo EU bez jakékoliv dohody s EU o budoucí spolupráci v některých oblastech, jako je například obchod nebo společná bezpečnost. Jinými slovy, Spojené království by ztratilo přístup k jednotnému trhu, celní unii a společným institucím, což byl impuls pro otevření diskuse na téma druhé referendum o skotské nezávislosti. Od roku 2016 do současnosti bylo konání druhého skotského referenda o nezávislosti na stole mnohokrát, nicméně vždy bylo odmítnuto buď ze strany britské vlády nebo oddáleno SNP. Kromě vyjednání možného druhého skotského referenda se aktuální debata o skotské nezávislosti

soustředí na uskutečnění diskuse o demokratickém deficitu v rámci Spojeného království. SNP se totiž domnívá, že je Skotsko nedostatečně zastoupeno v Britském parlamentu, a tak mohou být skotské zájmy na národní úrovni opomíjeny, stejně jako považuje za nedostatečné pravomoci, které byly Skotsku již dříve uděleny. Nicméně, jak již bylo zmíněno výše, budoucnost ohledně konání druhého referenda o nezávislosti je nejistá.

Po výsledcích referenda o Brexitu se očekávalo, že dojde k nárůstu podpory skotského obyvatelstva pro nezávislost, nicméně to se nepotvrdilo. Brexit tedy nijak výrazně nezměnil volební chování, ale podnítl debatu o skotské nezávislosti a rovněž vyvolal ústavní problémy týkající se uspořádání a členění Spojeného království, a především také problémy ohledně přerozdělování pravomocí.

Hypotéza pro tuto práci, jež předpokládala, že Brexit zvýšil podporu pro skotskou nezávislost, se potvrdila. Skotsko je orientováno proevropsky a vystoupení Spojeného království z Evropské unie je krokem, který není v souladu se skotskými zájmy a preferencemi, proto byl také Brexit hlavním faktorem rozpoutání druhé debaty o skotské nezávislosti. Ostatně již při první debatě o skotské nezávislosti se SNP vůči rozhodnutí vystoupit z EU vymezovala. Skotská nezávislost je nicméně pro SNP dlouhodobým cílem a Brexit není jedinou příčinou, spíše je jedním z faktorů, který tento cíl ještě upevnily. Důležité je ovšem zmínit, že na podporu skotské nezávislosti mají vliv i jiné faktory, jako například skotské pravomoci v rámci Spojeného království, ekonomická situace či odlišné politické preference.

Vzhledem k aktuálnosti tohoto tématu a rovněž neukončenému vývoji není nyní možné dostatečně posoudit dlouhodobé důsledky Brexitu pro Skotsko, což může být považováno za jeden z limitů této práce. V době psaní této bakalářské práce rezignovala Nicola Sturgeon z funkce a novým předsedou SNP byl zvolen Humza Yousaf, což je kandidát, který byl při volbách podporovaný SNP i Nicolou Sturgeon. Lze tedy očekávat, že směr, jímž se SNP ubírá, se příliš nezmění, přesto může i tato změna vedení vyvolat menší nejistotu v tom, jak SNP bude ke snaze o skotskou nezávislost přistupovat nyní.

Oblasti, kterými by se mohl výzkum dále ubírat, by mohly být analýza postoje menšinových skotských stran k nezávislosti a Brexitu, vliv skotské nezávislosti na další členské státy EU či analýza postojů skotských voličů k Brexitu a nezávislosti. Dalším možností pro budoucí výzkum může být také srovnání postoje SNP s postojem skotských voličů, konkrétně tedy zda se názory a postoje SNP promítají i do postojů skotských voličů a do jaké míry to má vliv na rozhodování o nezávislosti Skotska.

Literatura citovaná v této práci je cizojazyčná a práce čerpá převážně z elektronických zdrojů, z nichž velký podíl sestává přímo z webů vládních institucí Spojeného království poskytujících aktuální informace. Vzhledem k tomu, že na téma devoluce a skotské nezávislosti nahlíží mnoho autorů, z jejichž publikací tato práce vychází, odlišným způsobem a každý z nich se zaměřuje na jiné aspekty této problematiky, použitá literatura poskytla široký náhled na danou problematiku.

Seznam použitých zdrojů a literatury

Birrell, Derek, Ann Marie Gray. 2017. „Devolution: the social, political and policy implications of Brexit for Scotland, Wales and Northern Ireland.“ *Journal of social policy* 46 (4): Pp.765-782. (online) Dostupné z: <<https://doi.org/10.1017/S0047279417000393>>

Cabinet Office. 2013. „Devolution of powers to Scotland, Wales and Northern Ireland.“ *GOV.UK* (online) Dostupné z: <<https://www.gov.uk/guidance/devolution-of-powers-to-scotland-wales-and-northern-ireland>>

Cabinet Office. 2013. „Devolution settlement: Scotland.“ *GOV.UK* (online) Dostupné z: <<https://www.gov.uk/guidance/devolution-settlement-scotland>>

Cambridge University Press, n.d. 2022. „Devolution.“ In *Cambridge Dictionary* (online) Dostupné z: <<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/devolution>>

Civil Service. 2022. „Introduction to Devolution.“ *GOV.UK* (online) Dostupné z: <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/770300/IntroductionToDevolution.pdf>

Collins Dictionary, n.d. 2022. „Devolution.“ In *Collins Dictionary* (online) Dostupné z: <<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/devolution>>

Cop, Burak. 2019. „Countdown for Brexit: What to expect for UK, EU and Turkey?“ *Global Political Trends Center* (online) Dostupné z: <www.jstor.org/stable/resrep19336>

Curtice, John, Paula Devine. 2013. „Devolution: Identities and constitutional preferences across the UK.“ *British Social Attitudes* (online) Dostupné z: <https://www.bsa.natcen.ac.uk/media/38458/bsa30_devolution_final.pdf>

Duclos, Nathalie. 2020. „The Scottish independence movement in the 21st century.“ in *Separatism and regionalism in Modern Europe* Logos Verlag: Pp. 225-248. (online) Dostupné z: <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/47795/1/external_content.pdf>

External Affairs Directorate. 2018. „Scotland’s place in Europe: our way forward.“ *Scottish government* (online) Dostupné z: <<https://www.gov.scot/publications/scotlands-place-europe-way-forward/>>

External Affairs Directorate. 2019. „Scotland's place in Europe: assessment of the revised EU withdrawal agreement and political declaration.“ *Scottish government* (online) Dostupné z: <<https://www.gov.scot/publications/scotlands-place-europe-assessment-revised-withdrawal-agreement-political-declaration/pages/2/>>

Fusaro, Anthony. 1979. „Two Faces of British Nationalism: The Scottish National Party & Plaid Cymru Compared.“ *Polity* 11 (3): Pp. 362–386. (online) Dostupné z: <<https://doi.org/10.2307/3234314>>

Greer, Alan. 2018. „Brexit and devolution.“ *The Political Quarterly* 89 (1) (online) Dostupné z: <<https://doi.org/10.1111/1467-923X.12442>>

Hassan, Gerry, Russell Gunson (eds.). 2017. *Scotland, the UK and Brexit: A Guide to the Future*. Luath Press Limited

Hazell, Robert, Alan Renwick. 2016. „Brexit: Its Consequences for Devolution and the Union.“ *UCL European Institute* (online) Dostupné z: <<https://www.ucl.ac.uk/european-institute/news/2016/may/brexit-its-consequences-devolution-and-union>>

House of Commons Library of UK Parliament. 2022. „Introduction to devolution in the United Kingdom.“ *House of Commons Library* (online) Dostupné z: <<https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-8599/>>

Hughes, Kirsty. 2016. „Scotland and Brexit: Shockwaves will spread across EU.“ *Friends of Europe*. (online) Dostupné z: <<https://www.friendsofeurope.org/wp/wp-content/uploads/2020/02/FoE-FE-discussion-paper-Scotland-and-Brexit-3.pdf>>

Hughes, Kirsty. 2020. „Smaller States' Strategies and Influence in an EU of 27: Lessons for Scotland.“ *UCL European Institute*. (online) Dostupné z: <https://www.ucl.ac.uk/european-institute/sites/european-institute/files/small_states_policy_paper.pdf>

Jeffery, Charlie. 2006. „Devolution and Local Governments.“ *Publius* (online) Dostupné z: <<https://www.jstor.org/stable/20184942>>

Keating, Michael. 2017. „Brexit and devolution in the United Kingdom.“ *Politics and Governance* 5 (2): 1-3 (online) Dostupné z: <<https://www.cogitatiopress.com/politicsandgovernance/article/viewFile/920/920>>

Legislation.gov.uk. 2016. „Scotland Act 2016.“ *The National Archives* (online) Dostupné z: <<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2016/11/part/1/crossheading/the-sewel-convention/enacted>>

Leith, Murray Stewart. 2008. „Scottish National Party Representations of Scottishness and Scotland.“ *Politics* 28 (2): Pp. 83–92 (online) Dostupné z: <<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1111/j.1467-9256.2008.00315.x>>

Local Government Association. 2021. „Devolution explained.“ *Local Government Association* (online) Dostupné z: <<https://www.local.gov.uk/our-support/safer-and-more-sustainable-communities/devolution-hub/devolution-explained>>

MacKinnon, Danny. 2015. „Devolution, state restructuring and policy divergence in the UK“ *The Geographical Journal* (online) Dostupné z: <<https://www.jstor.org/stable/43868626>>

Martill, Benjamin. 2022. „Negotiating secession: Brexit lessons for Scottish independence.“ *British Politics* (online) Dostupné z: <<https://doi.org/10.1057/s41293-022-00210-1>>

McEwen, Nicola, Mary C. Murphy. 2021. „Brexit and the union: Territorial voice, exit and re-entry strategies in Scotland and Northern Ireland after EU exit." *International Political Science Review* (online) Dostupné z: <<https://doi.org/10.1177/0192512121990543>>

McHarg, Aileen, James Mitchell. 2017. „Brexit and Scotland." *The British Journal of Politics and International Relations* 19(3): Pp. 512-526. (online) Dostupné z: <https://strathprints.strath.ac.uk/60627/1/McHarg_Mitchell_BJPIR_2017_Brexit_and_Scotland.pdf>

Merriam-Webster. (n.d.). 2022. „Devolution.“ *In the Merriam-Webster Dictionary*. (online) Dostupné z: <<https://www.merriam-webster.com/dictionary/devolution>>

Paun, Akash et al. 2022. „Sewel Convention.“ *The Institute for Government* (online) Dostupné z: <<https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/sewel-convention>>

Paun, Akash, Jess Sargeant, Duncan Henderson. 2018. „Scottish Independence.“ *The Institute for government* (online) Dostupné z: <<https://www.instituteforgovernment.org.uk/article/explainer/scottish-independence>>

Paun, Akash. 2021. „Funding devolution: The Barnett formula in theory and practice." in *The Institute for government* (online) Dostupné

z: <<https://www.instituteforgovernment.org.uk/sites/default/files/publications/funding-devolution-barnett-formula.pdf>>

Paun, Akash. 2023. „SNP leadership: How will Nicola Sturgeon be replaced as Scotland's first minister?“ *The Institute for Government* (online) Dostupné z: <<https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainer/snp-leadership-first-minister>>

Regan, Amy, Dr Martin Quinn et al. 2021. „Devolution and Governance Structures in the UK.“ *Industrial Strategy Council* (online) Dostupné z: <<https://industrialstrategyCouncil.org/devolution-and-governance-structures-uk-lessons-evidence>>

Reid, Colin. 2017. „Brexit and the devolution dynamics.“ *Environmental Law Review* 19 (1): Pp. 3-5 (online) Dostupné z: <<https://doi.org/10.1177/1461452917693337>>

Sandford, Mark. 2022. „Devolution to local government in England“ *House of Commons Library* (online) Dostupné z: <<https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN07029/SN07029.pdf>>

Scottish government. 2022. „Building a New Scotland.“ *Scottish government* (online) Dostupné z: <<https://www.gov.scot/newscotland/>>

Scottish Parliament. 2022. „Powers of the Scottish Parliament.“ *Scottish Parliament* (online) Dostupné z: <<https://www.parliament.scot/about/how-parliament-works/powers-of-the-scottish-parliament>>

Sturgeon, Nicola. 2020. „Brexit deal: statement by First Minister Nicola Sturgeon - 24 December 2020.“ *Scottish government* (online) Dostupné z: <<https://www.gov.scot/publications/brexit-deal-statement-first-minister-nicola-sturgeon/>>

Tannam, Etain. 2016. „Brexit and the Future of the United Kingdom“ *Istituto Affari Internazionali* (online) Dostupné z: <www.jstor.org/stable/resrep09673>

Thiec, Annie. 2021. „The Impact of Brexit on the SNP's narrative of independence.“ *Observatoire de la société britannique* (online) Dostupné z: <<http://journals.openedition.org/osb/5057>>

Torrance, David. 2022. „Introduction to devolution in the United Kingdom.“ *House of Commons Library* (online) Dostupné z: <<https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8599/CBP-8599.pdf>>

Torrance, David. 2023. „Scottish independence referendum: legal issues.“ *House of Commons Library* (online) Dostupné z: <<https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9104/CBP-9104.pdf>>

UK & Ireland Points of View Reference Centre. 2022. „Brexit and Scotland: Overview.“ *UK & Ireland Points of View Reference Centre* (online) Dostupné z: <<https://www.ebsco.com/sites/default/files/acquiadam-assets/UK-Ireland-Points-of-View-Reference-Centre-Topic-Brexit-Scotland.pdf>>

UK Parliament. 2022. „Devolved Parliaments and Assemblies.“ *UK Parliament (online)* Dostupné z: <<https://www.parliament.uk/about/how/role/relations-with-other-institutions/devolved>>

Wincott, Daniel. 2020. „Brexit and UK devolution.“ *DCU Brexit Institute* (online) Dostupné z: <<https://dcubrexitinstitute.eu/2020/11/brexit-and-uk-devolution/>>

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá důsledky Brexitu ve Skotsku, přičemž primárně zkoumá tři dimenze, jimiž jsou devoluce, postoj Skotské národní strany k Brexitu a debata o skotské nezávislosti. Teoretická část práce vymezí pojem devoluce a představí skotské pravomoci v rámci Spojeného království. Součástí teoretické části práce je zároveň konceptuální rámec, jenž nastíní základní legislativní dokumenty spojené s devolucí a zanalyzuje v práci použitou literaturu. Následuje praktická část práce, která v každé z uvedených dimenzí nejprve představí situaci před Brexitem a následně v druhé části práce zhodnotí změny, k nimž v důsledku Brexitu došlo a tím také odpoví na výzkumné otázky. Cílem práce je zjistit, jak Brexit ovlivnil proces devoluce, jak se vyvíjel postoj SNP k Brexitu a jakým způsobem se Brexit projevil v debatě o skotské nezávislosti.

Klíčová slova: Brexit, Spojené království, Skotsko, Skotská národní strana, Skotský parlament, devoluce, referendum o nezávislosti, debata o skotské nezávislosti

Abstract

This bachelor thesis examines the implications of Brexit in Scotland, primarily exploring three dimensions, which are devolution, the Scottish National Party's attitude to Brexit and the Scottish independence debate. The theoretical part of the thesis will define the concept of devolution and introduce Scottish powers within the United Kingdom. The theoretical part of the thesis also includes a conceptual framework that outlines the key legislative documents associated with devolution and analyses the literature used in the thesis. This is followed by the practical part of the thesis, which first introduces the situation before Brexit in each of these dimensions and then, in the second part of the thesis, assesses the changes that have taken place as a result of Brexit, thereby also answering the research questions. The aim of the thesis is to identify how Brexit has affected the devolution process, how the SNP's position on Brexit has evolved and how Brexit has affected the debate on Scottish independence.

Keywords: Brexit, United Kingdom, Scotland, Scottish National Party, Scottish Parliament, devolution, independence referendum, Scottish independence debate